

**GU BHPF' KAM UA'NA'N GU
PAABLO NAT TU JA UA'ÑXI GUI'
NAM TI JHGI'Ñ BUIÑOR GUCH
XOI'KAM NAM
KORIINTO OI'DHA'**

Na ba ja ñio'kdha' gu Paablo

¹ Aañ Paablo nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, dñilh gu Dios pui' ja'k jix aagak pu chu'm ki'n jiñ dhai. Mu tu jam ua'ñxidha' iñ bñima'n guñ jaduun jich Xoi'kam bhaan na Soostenes tñi'. ² Aapi'm jañ mu tu jam ua'ñxidha' na pim mi' maap jum jumpadat daan gu Dios gè' kiicham na Koriinto ti tñi', na pim pui'p jir jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan. Na pim gu' pui'x u'uañ ki'n jup ba guguuk buiñor gu Dios, nat gu' gui' pix jam a'm ti tiigik mi' jam tuttu na pai' gu ja'tkam tugi'ñ na pim ba' pui' jai' maap jum jumpadat buiñor jup ba tu daan ja'p na jax aach, gam sia bñix gui' nam jì'k nai' mui' kap pui' maap jum jumpadat jup tu daan buiñor gu Gè'kam jich Xoi'kam. ³ Moo git ba' gu Dios jich Gi'kora' gio gu Gè'kam jich Xoi'kam pix jam a'm ti niidhidha' am na pim ba' gammijix bhai'm taatit tu oi'ñka'.

Na baja aagi'ñdha' gu Paablo na taxchaabgi'ñ gu Dios

⁴ Aañ gammiji taxchaabgi'ñ gu Dios nat bhaankam guch Xoi'kam jam a'm ba ti tñi, ⁵ gio nat bhaankam jam maa gu matda' na pimit ba'x maatit kai gu ñio'ki'ñ, gam na ba'x bhaai'n ka'

na pim jax ja'k bhaankam jup tu a'ga mi' dhir gammiji ja'k jai' ja bui gu ja'tkam. ⁶ Jix bhai' jam biinat gu' gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na bhaan tu a'ga guch Xoi'kam, na pimit gu'x bhai'x maatit kai. ⁷ Ba' cham tu' tu' ka bi'iix na jam aagi'ñdha' gu Dios na pim tu' jax dhuña', na pim gu' biix bax maat, dai ba' na pim mi' pui' jiimda', na pim gu' pu'ñi ja'k nürda' gu Gê'kam jich Xoi'kam na jootom gio ya'p aaya' dhi oi'ñga'n bhaan. ⁸ Gu Dios pix diilh jam palhbui'ñchu'nda' na pim jax ja'k mi' pui' jiimda' na jax jix aa' na pim ya' kap tui'dhi' dhi oi'ñga'n bhaan na ba' cham jaroi' jax jam tida' na pimit cham am bua. ⁹ Pui' tu duña' gu' gu Dios jax no't ba ti sia pik nar jax ka' git. Gui' pix jam a'm ti tigiik mi' jam tuttu na pim mi' pui' ba jiimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam nar Maraa'n. Dhich Xoi'kam ba' biix dhit jir jich Gê'kam tuk nach ji'k buiñor ti jigi'ñ.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam maa'n ñi'ook jup duuka' gammiji

¹⁰ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, bhaankam gu Gê'kam jich Xoi'kam soi' jam titda iñ na pim gammiji maa'n ñi'ook xip duukat, cham tu' na pim dai ñiokboda'. Jix bhai' pim kai'chit tu oi'ñka', cha'pim maakam kai'chdha' jai' gio jai' maakam. ¹¹ Aañ dhi' pui' jam titda, nam gu' bañ aagi'ñ gui' nam maap jir jum oi'dhagam gu Kloe na pim sap cham tu' maa'n ñi'ook jup duuk biix, xim bhabhaakuidhat japim sap ji'dilh jup tu'ii'. ¹² Ja'p sap kai'chdha' pim jai' dhit: “Aach gu Paablo ja'k kaichu'.” Jai' sap ba'p kai'chdha' pim ip: “Dho aach gu Apoolos ja'k jup kaichu'.” Jai' sap ba'p

kai'chdha' pim ip: "Aach ba' gu Peegro ja'k jup kaichu'." Jai' sap ba'p kai'chdha' pim: "Aach silh ji guch Xoi'kam nach kaichu'." ¹³ ¿Jax ba' ku pim ba' pui' ja'k tu jim? ¿Ka' pim ji ilhii'ñ aa na guch Xoi'kam mui'p jum bua? Gio gu' aañ nañ jir Paablo, cham tu' jam a'mkam jiñ xissapa mit bhaan gu u'uux na gai biit, ni ku pimit cham jiñ a'mkam jum bopko suudai' ki'n jano' na pimit pai' dhuuk ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹⁴ Gio gu' aañ gook pix ja bopko suudai' ki'n, daipu' gu Krispo gio gu Gaayo. Taxchaabgi'ñ iñ gu Dios na ñich dai dhi' gook ja bopko ¹⁵ na pim cham pu'ñi ba kai'chdha' jai' dhit na pim jir jiñ ja'tkam tuk. ¹⁶ Gio dho bak pin gu Esteepanas ja biim gui' nam ji'k maap jir jum oi'dhagam jañich ja bopko. Cham pai' jai' pup ka ja bopko ñich mi' dhir. ¹⁷ Gio gu' cham tu' pu kai'ñkam nai'ñ joot guch Xoi'kam nañ ja bopkonaidha' gu ja'tkam, gu' ja'pji nañ nai' ja aa'ñdha' gux bhaim kai'chdham ñio'ki'ñ na bhaan tu a'ga nam jax ja'k dui cham jimia' mu ja'k nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha'. Ni kuñ cham giilhim jix aixkam jup xi kai'chim nañ ja aa'ñdhim nam jax kai'chdha' gux a'aixkam, ja'ppix maa'nkam nai' jimdat tu a'gim iñ nam ba'x bhax maatit kaaya' gu ja'tkam nat jax kai'ñkam jich a'mkam muu guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit.

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo nam tu' pix ilhii'ñ guch Xoi'kam gui' nam cham ti jii'gi'ñ buiñor

¹⁸ Gui' nam ji'k cham mu ja'k jiim nam pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' ja'p na jax aach, jix maat ich na dhi' Dios jup jir tu dunii'ñ, pui' kut ba' muu guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit.

Ba' gui' nam jì'k mu ja'k jìim, gampai' pìx ilhii'ñ am. ¹⁹ Na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam, na pai' gu Dios pìx dũilh tu a'ga, jup jum kai'ch:

Gui' nam gø'gørkam jum taatit pui'm ilhii'ñ nam jix io'm bix aixim jix chu maat, pui' ja duñia' iñ nam cham maatit køø'køø' jax ña tum a'gada',

siam chi moox bhai' ja jujur kìn tii xi chø køø.

Ni kum cham ka ti bhìbhìdha' ka',

sia kum tii kax chi bhìbhì'ñ kat.

²⁰ Pui'm duu dho. Tii' gui' nam tiix chu maatim xi kai'chdha', cham maat am na tu'r jix kii'p jum duukam. Sia gui' nam jix maatim ka xi kai'chdha' nam jich aa'ñdha' gu tu' nax maax ya' dhi oi'ñga'n, pu cham bhaai' nam jax pik ja'k jix bhai'ch aa'ñdha' kia'. Gu Dios dũilh pui' ja'k tu duu na ja'kbui' kat gu ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n ja'ppix ji bubuakia' am na jax gui' nam cham ja jur bia'. ²¹ Nat gu' gu Dios tii pui' tu duu nam jax ja'k machia' git gu ja'tkam na gu Dios bixchu'x bhaai' na pu tu duñia', gu' ji nam gu' pu cham maatit ti nii'ñ. Pui' kut ba' gu Dios jix ja joi'mdak pui' tu duu na dai pìx no'm tu' silhkam bix ja jujur kìn ba ti jügi'ñ na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ, cham tu' mu ja'k ka bhüya' am nam pai' gammì mi' pup jum tulhii'ñdha', sia kum gu' jai' tu' pìx ilhii'ñ.

²² Gu Israel kam ja'tkam dai nam jix aa' na jaroi' tu' jax xi ja dui'ñdha' nam cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'ñ nam sap ba' bhaan jum gu'nguxdhai tu' silhkam ba ti jii'ñdha' na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ gu Dios. Ba' gui' nam

cham jir Israel kam ja'tkam, tii gaa'ñchu' am nam jax ja'k bix aixim jix chu mat ka'. ²³ Ba' aach nach ti jigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, dai dhi' bhaan jup tu a'gichu' ich na mit jax kai'ñkam sissapa guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai bii. Ba' gu Israel kam ja'tkam jix bhaamum ilhii'ñ am, gu' ba' gui' nam cham jir Israel kam ja'tkam, pui' pix jich bia' am nach cham jich jur bia' kuch ba' pu chu'm tu a'ga. ²⁴ Ba' gui' nat ji'k Dios ja a'm ti tii'gik pui' ja duu nam tu' silhkam buiñor ba ti jigi'ñdha', bax maat am na bhaankam guch Xoi'kam tuch a'gi'ñ gu Dios. Bix sia bhaankam guch Xoi'kam tu ja a'gi'ñ gui' nam jir Israel kam ja'tkam gio gui' nam cham jir Israel kam. ²⁵ Ba' sia ku panaas pur cham tu' pui' na jax jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, dhi' pik jix io'm jum aa' nach tu' ka'm ilhii'ñdha', na gu' maaxik jir silhkam pui' na jax kai'ch gu Dios, cham tu' pui' nam jax kai'chdha' ya' gu ja'tkam. Gio sia ku panaas gampai' pix jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios, dhi'x io'm bixchu'x bhaai' na pu tu duña' na jaroi' cham jixdha' pu duña' gu tu'. ²⁶ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jix bhai' pim xim ga'ngada' na pim jax ja'k jix bhai' machia' na jam a'm ti niidhim gu Dios aapi'm na pim gampai' tu'm. Nam gu' ji'ma'n pix jix jai'ch jam bui gui' nam bix aixim tu'm jix chu maat na tu'x jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan. Gio ji'k pix jup jix jai'ch am jam bui gui' nam tu' ka'm ja ilhii'ñ gu ja'tkam. ²⁷ Ba' gu Dios ja a'm ti tii' gui' nam gampai'm ilhii'ñ na ba' bhaan ja xi'rbo' gui' nam g'g'erkam jum taatit pui'm ilhii'ñ nam bix aixim jix chu maat na tu'x maax dhi oi'ñga'n bhaan. Sia bix ja a'm ti tii' gui' nam panaas cham tu' bhaigim tu'ii' ja bui gu ja'tkam na ba' dhi'

bhaan pui'p ja xi'irbo' gui' nam panaas bixchu' ki'n tu'x bhaai'. ²⁸ Piam ja'pni ja'k jax ña pim ja'k jix maatit jiñ kaaya': Gu Dios dhi' pik ja a'm ti niidhim xib nam jax chu'm gampai' tu'm gu ja'tkam, nam cham tu' ki'n ja bia' gui' nam jix chu mamatdagim jum ilhii'ñ. Gui' ba' pu cham tu' ki'n ji bii mit nam pui'm aagit na dhi' ba' pik ja a'm jimiim gux bhai'm duukam. ²⁹ Pu kai'ñkam pix pui' ja'k duu gu Dios nam ba' bhaan jix mat ka' gu ja'tkam na cham jir am na jaroi' gø'kam jum taatit pui' kai'chdha' na bix jix chu maat na ji'k tu'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan. ³⁰ Ba' aapi'm taxchaabgi'ñdha' gu Dios nat xi jam joi'mdak jam a'm ti tiigik ya ja'k ba jam aich na pai' guch Xoi'kam, dhi' na jaroi' bhaankam tuch mattu'n bix aixim gu Dios, gam na dhi' bhaankam jix bhai' tuch jimda', gam nach bhaankam jix bhai'ch chaat ka'. Nat gu' dhich Xoi'kam bhaankam jich boosolh gu Dios mi' dhir na pai' cham bhai' tuch jimdat. ³¹ Ba' no' jaroi'x aa' na gø'kam jum taat ka', jum aa' na pui' ja'k duña' na jax jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nap jum kai'ch: “Jir am na jaroi' bhaan gø'kam jum taat ka' na mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios.”

2

Na pui' ba ti'ya' gu Paablo na mit jax kai'ñkam sissapa guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai bñt

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, jano' na ñich bhammi ja'p øøk tu jam a'gi gu ñio'ki'ñ gu Dios dhi' na cham jaroi' diilh pix jix maatit kaaya' na jax jir jum duukam, cham tu' ñich giilhim jix aixkam

ki'n tu jam a'gi nam jax kai'chdha' gux a'aixkam jum aa'ndam ya' kam dhi oi'ñga'n. ² Ni ku ñich cham jumai ja'ppix maa'nkam bhaan tu jam a'gi, gu' ja'pji guch Xoi'kam na ñich bhaan tu jam a'gi, na gu' dhi' pik jum aa' na pim kaaya' na mit jax kai'ñkam sissapak mua bhaan gu u'uux na gai biit. ³ Gampai' tui'ñgit jañich ba kikbo nañ ba xi chu jam a'gidham, ji gi'bokidhat iñ, nañ gu'x aa' nañ jix bhai' jam aa'ñdha' na pim jax ja'k jix maatit jiñ kaaya'. ⁴ Cham jañich pai'x aixkam ki'n tu jam a'gi nam jax kai'chdha' gux a'aixkam jum aa'ndam nam sap pik ba' joidham jix bhai' xi buidha' nam tu ja a'gidhidha' gu ja'tkam nam sap ba' joidham ja keeji bax ja kiigaldha'. Gu' matgim aañ jiñ kiigalh japimit, nat gu'ñ palhbui gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na ñich jax ja'k jam ti'n, gio diih gu Dios nañ a'm ti niidhim na bixchu'x bhaai' na pu tu duñaia'. ⁵ Ba' dhi' pui' ja'k duu gu Dios na pim ba' pu silh bix jam jujur ki'n buiñor ti jii'ñdha' guch Xoi'kam, cham tu' gu jax chu'm ja'ppix maa'nkam jix aixkam nat bix aixim jam titdaimik.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bhaan jum ua'rgi'ñ gu Dios

⁶ Jix a'aixkam ki'n tu a'ga ich dho ja bui dai gui' nam ji'k bhaan bax kaapak nam ti jigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nam gu'x bhai'x maatit ba kee na jax jir jum duukam gu ñio'ki'ñ gu Dios. Gio gu' cham tu' pui' ja'k bua ich nam jax ja'k tu jim ya' dhi oi'ñga'n gux a'aixkam nam ge'gerkam ki'n daraa, dhi' nam alhio pix ya'r ge'gerkam, na gu' bam aajim nam pai' dhuuk gampai' ji bi'ya'. ⁷ Jax dhui nach aach maakam tu't jir jix a'aixkam bhaankam

gu Dios, diilh pix gu Dios pui' ja'k duu pu bijik nat chakuip dunaak dhi oi'ñga'n na pu'ñi dhi' bhaan jich a'm ti tigia'. ⁸ Pu cham maatit kai mit dhi' gu gø'gørkam jix a'aixkam na jax pik jir jum duukam sia kum ti ja aagi'ñdha'. Na gu' no'm jix maatit kaaya' git, cham tu chianda'm git nam sissapda' guch Xoi'kam bhaan gu u'uux na gai biit, jix dhaam dir ti bha jii gu' guch Xoi'kam. ⁹ Gu' ji na gu' mi' pix pui' ba jim na jax dhui pui' tum duñia' na jax jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam, nap jum kai'ch:

Gui' nam ji'k tu' silhkam buiñor ti jii'ñdha' gu Dios, ja bi'chulhi'ñ nam tu' cham pai' dhuuk nii'ñ ni kum cham pai' dhuuk pu chu'm køø na tum a'ga.

¹⁰ Ba' aach nach ji'k buiñor ba ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, gu Dios bhaankam gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n jich aagi'ñ dhi' nat tu'ch bi' pu bijik. Na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' no'ñ a'm bap tui'dhi', bix tuñ aagi'ñdha', sia ku panaas jix xijai gu tu' nañ jix maatit kaaya'.

¹¹ Na gu' dhi' ja'pni pix na jax aach nach pu cham mat ka' gu jumai na tu'x mat ka', na gu' diilh bhaan jup tui'ñgida' gu ii'mdaga'n, cham tu' jai'p jich iadhi'ñka'. Ba' pu'ñi ip buiñor gu Dios, dai gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n jix maat na jax ja'k ilhi'ñ diilh. ¹² Gu' ji na gu' aach cham tu'ch a'm kap tui'dhi' gu ii'mda' ya' kam dhi oi'ñga'n, gu' ja'pji gux dhaam kam nach a'm bap tui'dhi', na Dios jir ii'mdaga'n, nach ba' pu'ñi dhuuk jix mat ka' nar tu' da' gui' na Dios bha tuch joochxi'ñ xich joi'mdat. ¹³ Ba' aach dhi' pix pu chu'm bhaan tu a'ga na tu'p jir duñii'ñ gu Dios, cham jach tu'r jix

a'aixkam nam jax ja'k tu jim gu ja'tkam ya' kam dhi oi'ñga'n nam giilhim b̄ix aixim kai'chdha', gu' ja'pji daipu' na jax p̄ix jich jurtu'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Ba' dai gux dhaam kam jach tu ja a'gi'ñdha' gui' nam j̄'k bar jix u'uañ, nam gu' gu jai' cham maatit jich kaaya'.

¹⁴ Pui' ku ba' gu jaroi' no' cham bhaan jup tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', cham k̄igalhdha' gui' na tu maak gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', pui' p̄ix ja'k jum aa'nda' nar iatda'. Pu cham j̄'xkat maatit kaaya' ba', na gu'm aa' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na palhbuidha'.

¹⁵ Gu' ba' gu jaroi' no' bhaan jup tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', b̄ix jix bhai'x maatit k̄e'ke' gu tu' nam aagi'ñdha'. Na gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' p̄ix na palhbui'ñdha', xim ga'ngada' no' moor pui' gu tu', piam ku gu' cham, cham tu' na pui'p̄ ilhii'ñdha' nam jax ilhii'ñdha' gu jai'. ¹⁶ Na gu'p jum kai'ch mi' na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Cham jaroi' jai'ch gu maa'nkam nax maat na jax jum aa'nda' gu Dios, ni ku cham jaroi' jai'ch na ja'kbui' kat ya' dir mu ja'k aagi'ñdha' na jax ja'k mi' pui' jimda'.” Gu' ji na gu' aach jix maat na jax jum aa' guch Xoi'kam, na gu' gui' p̄ix d̄ilh jich mattu'n nach ba' aach mi' pui'p̄ tu daa'ñchu'nda' na jax gui'.

3

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jir tujan-dam tugi'ñ p̄ix gu Dios gui' nam tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam

1 Cham tu jam a'gi ñich aapi'm jiñ jaaduñ na jax ja'k tu tu'ii' ii'mda' bhaan, na pim gu' chakui bhai' kaapak na pim buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, ja'p ji buusan na pim kar a'aalh. 2 Daipu' gui' na tu'x maax jañich bhaan tu jam a'gi na pim ba'x maati' jiñ kaaya', ja'p na jax gu alhii ilhi'ch na gu' dai gu bii'm na io'da' na xi'chu'nda' gu di'ñ'n, cham tu' maakda' gu tu' nax kaapak ka', na gu' cham io'gi'ñdha'. Aapi'm ba' pu'ñip ji buan, 3 na pim gu' chakui mi' pui' jiim na jax ja'k jum aa' na pim tui'ñgida'. Pui ka xim bhabhaakui'ñ japim gu', jix chi jii'gak japim bii'x aixim tu'm ki'n. Pui pui' ja'k tu jim japim nam jax chu jim gui' nam jir ya' kam dhi oi'ñga'n. 4 Na gu' maati' no' jax kai'ch: "Aañ gu Paablo kaichu'", gio gu jumai no' jax kai'ch: "Dho aañ gu Apoolos ja'k jup kaichu'", pu dhi' bhaan jix maati' na pim pui' ja'k tu jim nam jax tu jim gui' nam jir ya' kam dhi oi'ñga'n.

5 Jax dhui nach jir tujuandam tugi'ñ pix gu Dios gook dit gu Apoolos, gui' pix much joot nach tu jam a'gidha' na pim ba' buiñor ti jii'ñdha' guch Xoi'kam. Pui' ñich pix tu duu nat jax xiñ chii'n gu Dios nañ tu duñia', gio gu Apoolos pui' ip. 6 Aapi'm ja'p ji buan gu' na jax gu gaa, ja'p ji buus na ñich ti ii' na ñich tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, gu Apoolos ba' ja'p jup ji buus nat tu baa nat jam aa'ñ na pim jax ja'k tui'ñgida'. Gu' ji na gu' gu Dios pix nap tu duiñchu' na pim jax ja'k jix io'm ti jii'ñdhidha' buiñor guch Xoi'kam, ja'p jup ji buusan ba' na gu Dios pix gi'lhdhim dhi gaa. 7 Ba' dhi' bhaan jix maati' nam pur cham tu' gui' nam tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gio gui' nam tu aagi'ñdha' nam jax ja'k

tui'ñgida' gui' nam ba ti jüigi'ñdha', na gu' gu Dios pik na pui' ja duñia' gu ja'tkam nam ba'x bhai' ba ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ⁸ Na gu' gui' nam tu a'gada' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gio gui' nam mi' dhir tu aagi'ñdha' nam jax ja'k tui'ñgida' gui' nam ba ti jüigi'ñdha', maa'n na jax pix ja ilhi'ñ gu Dios, gio dülh pix jup jix maat na ji'x tu ja makia' gu tu' nar ja mai'chik ka'. ⁹ Jir tujuandam tugi'ñ ich pix ba' gu Dios gook dit gu Apoolos nañ jax ba kai'ch, aapi'm ba' ja'p jup ji buan na jax gu gaa, ba' gu Dios dülh jix bhai' jam bua.

Gio ja'p jup ji buan japim na jax gu bhi'ñbak no' kia'pix jum küsaim, gu' ji na gu' gu Dios bhaan ti nai'ñ dhi' dhi' bhi'ñbak. ¹⁰ Gu Dios dülh xiñ joi'mdak jiñ a'm ti ti nañ aañ mi baapsa' gui' na bhaan bam küsaim gu bhi'ñbak, jir jai' am ip ba' gui' nam tisaa'ñdhim nam bhi'ñbakchaim. Matda' ki'n jañich mi ti gui' na bhaan bam küsaim gu bhi'ñbak, gio gui' nam tisaa'ñdhim nam bhi'ñbakchaim pui' matda' ki'n ip. ¹¹ Ba' cham ji'xdha' jaroi' maakam tu'm kap duñia' dhi' na ñich jax chu'm mi' ba ti, pu gammiji pup jir pu chu'm ka', na gu' dhi' na bhaan ba kük gu bhi'ñbak, dhi'r di' guch Xoi'kam. ¹² Ba' no't pu chu'm mu pai'p bam ti sia pai' na pix ja'k, jax ña pix chu'm gu bhi'ñbak jix bhaai' na bhaan mim küsa'. Siat chi sai' ba'aak bhaan mim kii, piam juk sobkoñxim, piam kut joodaix a'bhar jum sobkonak bham bhi'ñbaki, piam gu bapaiñum gui' na joidham jix a'bhar jix chooto totbik nax dha'ram namük, piam gui' nax u'uam totbik nax io'm jix dha'ra'. ¹³ Na gu' gu Dios ba' dülh tai ki'n machia' no'r jix kü' gu jax chu'm na mi küsa' gu

jaroi' jano' na pai' dhuuk jum tii'mo' dhi oi'ñga'n, jano' bix machia' gu Dios no'r jix kii' gu tu' nach jax dhuña'. ¹⁴ No't jaroi' maadit jup duu gu tu', ba' cham mimi' jano' na pai' dhuuk xi mimi'i'ñdha' gu Dios, makia' gu tu' ji'x na bhaan bipio'da'. ¹⁵ Gu' ba' no't gu' maa'n nat jax mi, cham tu' bhaan bi'ya', daipu' dhi'r mai'chik ga'n ka' na cham jum tulhiiña', na gu' cham tulhiiñchuda' gu Dios. Ba' ja'p ji buusnia' na jax gu jaroi' no't miji dir buusnik jimiiññor no't ba mi gu ba'ki'ñ.

¹⁶ ¿Aapi'm aa chakui maat na pim ja'p ji buan na jax gu chiop? Jir chiop ga'n japim dho aapi'm gu Dios, gio jam a'm tajaanix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n. ¹⁷ Bhaan ti niidhim ba' gu Dios dhi' dhi chiop. Ba' no't jaroi' iar, dñlh gu Dios pu dooda' na jax ilhii'ñ.

¹⁸ Cham jir am na pim bix aixim kai'chdha', na pim gu' bhaan gai suulhgia'. No' jaroi' pui'm aa' na bix jix chu maat na jax ja'k tu tu'ii' ya' dhi oi'ñga'n, jum aa' na gampai'm ilhdha' ja'p na jax gui' nam pu cham tu' maat ni ji'x, na ba' mi' dñr tu' silhkam jix chu matdagim ba buusnia'. ¹⁹ Na gu' gu ja'tkam gui' nam bix aixim jix chu mamatdagim jum ilhii'ñ ya' dhi oi'ñga'n, buiñor gu Dios ja'p ji buusan am nam cham ja jur bia', na gu'p jum kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Gui' nam jix chu mamatdagim jum ilhii'ñ ya' dhi oi'ñga'n, gu Dios dhi' bhaan jix bhai' ja bhaya' jano' na pai' dhuuk bhai' ba ja tikkada' nam jax ja'k tu jimia' ya' dhi oi'ñga'n.” ²⁰ Gio ja'p iam ja'pnip jum kai'ch: “Jix bhai'x maat gu Dios nam pui' pix ja'k tu jim nam cham ja jur bia' gui'

nam tiix chu mamatdagim xim ilhii'ñ." 21 Ba' dhi' bhaan jix maati' na pur ja'ppix ka' sia ku jaroi' ti bhaan gɛ'kam jum taat gu tu' nax mat ka', na gu'r ya' kam ka' pix dhi oi'ñga'n gui' na tu' tiix mat ka'. Gu' ji na gu' aapi'm na pim ji'k ba ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, bix jam a'm jup tu' ii' na ji'k tu'x chu jai'ch. 22 Pui' na jax aañ jam buip tu'ii', sia gu Apoolos, sia gu Peegro. Sia dhi oi'ñga'n jir jam aapi'm ga'n, gio gu ii'mda', gio na pai' dhuuk jum aajim na pim ko'ya', gio xib dhi tanoolh nach ya ka dudua, gio gatuuk pai' nach ja'k ba oipoda'. 23 Ba' aapi'm jup jir jich Xoi'kam ga'n, gio mi' dhir guch Xoi'kam, Dios buiñor jup tu'ii' ip.

4

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na jax ja'k tu ja jimda' gui' nam jir tujuandam tugi'ñ ka' guch Xoi'kam

1 Aach dai dhi' ki'n pix daraa nach ja aagi'ñdha' gu ja'tkam nam pu cham maati' na jax ja'k ilhii'ñ na tu duña' gu Dios ja bui. Ba' pui' pim pix ja'k jich ilhii'ñdha' nach ja'ppix jir tujuandam tugi'ñ guch Xoi'kam. 2 Na gu' na pim jax bax maat gu jaroi' no' tu' ki'n ba daa, jum aa' na pui' ja'k tu jimda' na tu' ki'n daaka' na ba' bhaan jix maati' ka' na silhkam jup kai'ch. 3 Ba' no' pim aapi'm jax jum aa', piam sia gu gɛ'gɛ'kam no'm pui'm aa' nañ dñil cham mi' pui' jim nañ jax tu a'ga, dhi' cham jax bua, na gu' sia aañ dñil cham jir am nañ pu ti'ya' nañ mi' pui' jim piam ku gu' cham, gu' ja'ppi dñil gui' nat pu chu'm ki'n jiñ dhai. 4 Ti' cham pai'x buam tu bua iñ panaas na ñich dir ti jii'ñ buiñor guch Xoi'kam, ku gu' cham tu' ji nañ ja'p kai'ñkam jup kai'ch nañ

moox bhai' mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios, gu' ja'pji d̄ilh gu Dios na pu t̄'ya' no' ñich mi' pui' jii piam ku gu' cham. ⁵ Ba' cham jir am na pim pui' t̄tdada' gu jaroi' na mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios piam ku gu' cham, nat gu' chakui ja'k ḡi guch Xoi'kam na d̄ilh ja aagi'ñdha' gu ja'tkam na mit jax chu jii b̄ix ji'ma'n, na ba' mi' d̄hir gu Dios jup ba tu ja makia' na tu'r ja mai'chik ka'.

⁶ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ tu jam a'gi'ñ na pim jax ja'k duñia' na ba'x bhai' tu jam jimia' gatuuk. B̄ix jañ jup xiñ aa' aañ d̄ilh nañ jax ja'k tu jim, gio gu Apoolos jañ b̄ix jup xi aa', na pim ba' aapi'm mi' pui'p tu dagia'. Cha'pim b̄ix aixim maakam ilhdhat k̄̄̄̄' gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja'pji na jax p̄ix jum kai'ch na pim bhaan tu daa'ñchu'nda', na gu' bhaan p̄ix ḡ'kam jum taat ka' gu jaroi' no' b̄ix aixim maakam ilhii'ñ. ⁷ Cham jaroi' maadit jir d̄ilh ga'n gu' gu tu', gu Dios p̄ix tu jam maak b̄ix na pim ji'k tu' tu bia'. Cham jir am ba' na pim dhi' ki'n ḡ'ḡ'erkam jum taat ka', na pim gu' cham d̄ilh jup tu bua.

⁸ Ḡ'ḡ'erkam jum taatit pui' bam ilhii'ñ japim na pim jir jix chutumñigam, tu' p̄ix bach ilhii'ñ japim ba', pu cham tu' bhai' ich panaas jam bui. Joidham chi no' pim silhkam ḡ'ḡ'erkam ki'n darka' git nach jai' jam b̄im jup bar ḡ'ḡ'erkam ka'. ⁹ B̄ix aixim tu'm ki'n p̄ix bach chulhiiñ ich gu' aach nach ji'k jir noonbi'ñ guch Xoi'kam, panaas kut ju'ñdharam ja'k xich chuttuk gu Dios na pai' cham p̄ik jich a'm ti ñiidhidha'. Pu kai'ñkam p̄ix jir noonbi'ñ ich panaas guch Xoi'kam nach jich chulhiiñaimi ko'ya'. Gio gu ja'tkam panaas joidham jich ñiidhat jich as am nach jich chulhiiñ, sia panaas d̄ilh

gu noonbi'ñ gu Dios. ¹⁰ Sia bhaan jich as am panaas gu ja'tkam pui' nach jax ja'k tu jim. Pui' pix ja'k tu jim ich gu' tii na jax pix jix aa' guch Xoi'kam, gu' gui' pui'ch bia' am nach cham jich jur bia' ni j'i'x. Aapi'm ba' pui' xi jam bia'kat am na pim jix bhai' jam jur bia', aañ taxchaabgi'ñ guch Xoi'kam na gui' pix pui' tu duiñchu'. Gio aapi'm na pim pui'm ilhii'ñ na pim panaas jix io'm jix kaapak na pim buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, aach ba' panaas cham. Gio nam cham tu' ka'm jich ñii'ñ aach gu ja'tkam, aapi'm joidham tu' ka'm jam ñii'ñ am. ¹¹ Xib puich chulhiiñ ich ki'n gu bhioyi', cham bhaai' nach pai' dhir u'ji gu tuumiñ ki'n tu saba'da', gam nach jix chanook ka'. Gio nach cham tu jajannulh, alhi'ch pix nach pui'x dha'npak oipoda' git. Gam gu ja'tkam nam biix aixim buam jich chitdaidha' nai' ja'p. Gio na pu cham pai' bhaai' nach joidham xi chu oi'ñka' git. ¹² Gio diilh jach gaagidha' nach pai' tu juanai mai'chia' gu tu' nach a'm jum aa'nda', jix momgon ka' ich nabap jurnik. Gio nach tu ja daañxi'ñdha' nax bhai' tu ja jimda' gu ja'tkam gui' nam giilhim jich chitdada' gio gui' nam xich bhaamkidhat jich gaagim nam xich koodak. Aach cham tu' bhaan jax jich aa' sia pik nar jax ka' git. ¹³ Nam pai' dhuuk pu'ñi giilhim jich chitdada' gu ja'tkam, aach jix bhai' pix ja titdada'. Ja'ppix jich ilhii'ñ am ya' dhi oi'ñga'n na jax tu' tanaara', piam ja'p na jax gu koi' gui' na cham tu' ka bhaai'.

¹⁴ Cham tu'ñ ja'p kai'ñkam pui' ja'k mu tu jam ua'ñi'ñ nañ jax dhui bhaan pix jam xi irappu, gu' ja'pji nañ dhi' bhaan pix jam aagi'ñ na pim ba'x maatit jiñ kaaya', nañ gu' xi jam joi'gi'n na pim jir

jiñ maamar tuutu'm. ¹⁵ Na gu' sia kum jix jai'ch ka' git ji'k mambhix miil gui' nam tu jam a'gi'ñdha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, gu jam tataat tuutu'm cham tu' ja'kbui'x jai'ch ka'm git. Daipu' aañ jix jai'ch nañ jir jam taat tu'm, na ñich gu' aañ tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñi'ook na pim ba' xib buiñor bap tui'dhi' guch Xoi'kam. ¹⁶ Ba' aañ xib soi' jam titda na pim mi' pui' jimia' nañ jax ja'k tu jim aañ.

¹⁷ Pu kai'ñkam jañich mijip xi jam joochxi gu Timoteo na tu jam a'gidha' nañ jax ja'k tu jimdat ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gio nañ jax ja'k tu a'ga jai' kap gam nai' ja'p chichiop. Mi' pui' jim gu' dhi Timoteo na jax jix aa' guch Xoi'kam, giox joi'gi'n iñ ip aañ, na gu'r jiñ mar tu'm, pui' ku ñich ba' dhi' mijip xi jam joochxi. ¹⁸ Gio sap aapi'm jai' dhit gø'gørkam ba xim ilhii'ñ ja bui gu jai' nam pui'p ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam ja'p jim aagit nañ cham mui' ka jim. ¹⁹ Matgim mui' ka jim iñ ji no' moox aa'nda' git guch Xoi'kam, mi'ñ ba' ja tigia' dhi' nam gø'gørkam jum taat no'm moo tu'x bhaigit jup kai'ch ka' ba' nam ja'p pix biix aixim kai'chdha' nam jax dhui gø'gørkam jum taat ja bui gu jai'. ²⁰ Na gu' gu jaroi' no' tu' silhkam bhaankam tu a'ga gu Dios, pui' ja'k tu a'gada' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na tu' silhkam bhaan ti niidhim gu Dios, cham tu' na ja'p pix tu a'gada' na jax pix ilhii'ñdha'. ²¹ ¿Ku gu' jax ji ja'k ilhii'ñ japim aapi'm na pim ji'k gø'gørkam jum taat? ¿Jix aa' pim aa nañ bhaamda' ki'n tu jam a'gidha' nañ pai' dhuuk mu jimda', ka' gu' nañ xi jam joi'mdat tu jam a'gidha'?

5

Na pui' ba ja t#da' gu Paablo na cham jir am na jaroi' bh#bh#da' gu d#i#n tu'm

¹ Jup tum kai'ch na sap bhai' jam bui maadit guch Xoi'kam j#gi'ndham xi bh#k gu d#i#n tu'm b#ma'n ba tu kio. Jir jix buam dhi' pui' na tu bua gu jaroi', ni kum cham pui' ja'k tu jim gui' nam cham ti j#gi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ² Pix cham jax jum aa' pim panaas buiñor gu jaroi' na pui' ja'k tu jim, iam chi na pim#t jix buam t#g#k baabu bhai' dhir jam bui na git ba' cham jam b#m ka oirida'. ³ Aañ ya' dir pu kai'ch na cham tu' kar k#i' maa'nkam gu jaroi' nat bhi' gu d#i#n tu'm. Sia kuñ gu' cham bhamm#p tu'ii' jam bui gu maaxik, gu ii'mda' bhaan bhamm#p tu'iii' iñ. ⁴ Pui' pim xim aa'nda' nañ jam b#m jup tu'ii' na pim pai' dhuuk maap jum jumpa'nda'. Gio gu' gu Dios jam tajaan gux Dhuudu' kam jix Uañ li'mda' na pim ki'n pu duña' gu tu' na pu'ñim aagidha', dhi' ki'n japim bhaankam guch Xoi'kam ⁵ mu joochxidha' gu ja'ook gu jaroi' na bhai' pai' pui'x buam tu bua na ba' mu pu dooda' gu tukga'n na d#l#h jax #lhi'ñ, katti pu'ñi ja'k iam soi'm #lhdha', siat ba' dai ii'mdaga'n jii buiñor guch Xoi'kam jano' na pai' dhuuk gio bhai'p jim.

⁶ Cha'pim joidham niidhat jix bhai'm taat ka' gu jaroi' no' pu'ñix buam tu bua. Cham jax ka #lhi'ñ japim gu' chi, no't gu' b#x jup ba jam ia'ñ na jax bar jum kai'chdham na saak palh#p pix jum aa' gui' na ki'n g# jabka' gu ariin no't jaroi' ba jip duu gu paan. ⁷ Baabu' pim bhai' dhir jam bui dhi' na ki'n jappukar gu paan, na gu' cham bhai' jam ia'dhi'ñ,

ja'p ji buusan gui' nar bijik kam. Ja'ppix japim jir tu'm ka' na jax gu paan pui' gakhdi'ñchix kam nam jax chu'm kua' gu Israel kam ja'tkam bhaan Paaskua ta'm. Guch Xoi'kam pui'p ji buusan gu' nar di' gu kasnir bakaax na pui' bhaan Paaskua ta'm jup jum kua', nat gu' dhi' tuch ñamkix guch ua'tulhdhara' na mit sissapa bhaan gu u'uux na gai biit. ⁸ Na gu'x bhai' tu tatda' no'ch cham biina' gui' na ki'n jappukar gu ariin, nañ ja'pni kai'ñkam jup kai'ch nach jix bhai'ch chaat ka' cham tu' ki'n bhaan ji u'ua'tulhdhix kat. Jir ja'ppix paan gakhdi'ñchix kam ka' ich nach mi' pui' jüimda' na jax jix kii' ka'm nii'ñ gu Dios.

⁹ Gui' na ñich biipi' dir mu tu jam ua'ñ, jup jam titda iñ na pim cham ja kii'galhi'ñdha' gui' nam jai' ja biim boppoda' gu u'uub nam cham jir ja bipna' ka', jir jix xidhuu gu' dhi' buiñor gu Dios. ¹⁰ Cham tu'ñ ja'p kai'ñkam jup kai'ch na pim cham pai' ka ja nii'ñdha' dhi' pu chu'm gu ja'tkam. Jum aa'nda' git gu' na pim ya' dir bubuakia' dhi oi'ñga'n na pim ba' cham pai' ka ja nii'ñdha', pui' na jax sia gui' nam ja'p pix jix chu aa'nda' nam git bixchu' xi chu bia'ka', piam gui' nam bixchu' ti iixi'ñdha', piam gui' nam biix aixim tu'm tu didios tuk. ¹¹ Ja'pji nañ ja'p pix kai'ñkam jup jam titda na pim cham tu' pui' ja'k jup tu jimda', ni ku pim am maap daraat tu kua'da' sia ku pui' kai'ch na pui'p ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam no' pim gu' nii'ñ na mui' ja biim boppo gu u'uub, piam ku pim jix maat na ja'p pix bixchu'x chu joi'ñ na git xi chu bia'ka', piam ku gu' biix aixim tu'm tu didios tuk, piam ku gu' bixchu' bhaan jix iatbi', piam ku gu' dai nax maim ka', piam ku gu' biix aixim ti iixi'ñ. Dhi' ji' pu chu'm gu

ja'tkam jañ ja aagit jup kai'ch no'm jix jai'ch jam bui na pim cham ji'x ja b'ipnatda', ni ku pim am ja b'ium tu kua'da'. ¹²⁻¹³ Na gu' aañ dai gui' nam ti j'igi'ñ buiñor guch Xoi'kam nañ ja silhka'n, cham tu'ñ a'm bipio' nañ ja silhka'nda' gui' nam cham ti j'igi'ñ, dhi' d'ih gu Dios jix maat na jax ja'k ja silhkada'. Aapi'm ba' pu'ñi ip, mai' jootsa' pim gu jaroi' na pui' bhai' oir'it jum ua'tulhi'ñ jam taagiob, cham tu' na pim bhai' pi'x pu ni'ñdha'.

6

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k tu jimda' ja bui gu g'e'g'er kam nam cham ti j'igi'ñ buiñor guch Xoi'kam

¹ No' maadit aapi'm na pim ji'k ti j'igi'ñ buiñor guch Xoi'kam tu' bhaan cham bhai' ua' gu jumai na pui'p ti j'igi'ñdha', cham jir am nam buiñor jimida' gu jax chu'm g'e'kam na cham ti j'igi'ñdha' na ba' tu ja a'gidha', gu' ja'pji daich Xoi'kam j'igi'ñdham nam maap xi chu a'gai. ² Jix maat japim gu' na aach nach ji'k buiñor ti j'igi'ñdha' guch Xoi'kam, jano' na pai' dhuuk jum t'imo' dhi oi'ñga'n, ja'kbui' kat tu ja a'gidha' ich b'ix gu ja'tkam gui' nam cham mi' pui' jimia' na jax jix aa' guch Xoi'kam. ¿Jax jach ba' duukat ja'kbui' kat jup ja kaichu' nam jax jich chitdada' mu dir bha ja'k? ³ Jix maat japim ip nach sia gu noonbi'ñ gu Dios ja silhka'nda' jano'. ¿Ya' gi ba' gu palh'ip jup jum duukam no'ch cham jich gu'nguxi'ñ nach pu duñia'? ⁴ Cham jir am ba' na pim ja ga'ngada' gu g'e'g'er kam gui' nam cham ti j'igi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam no' pim pu'ñi cham bhai' kam u'ua' daich

Xoi'kam jügi'ñdham, nam gu' aach jich bui pu cham tu' bhaai' gui' nam pu'ñi cham ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ⁵ Siamri pim dhi' bhaan xim ga'ngat xix xi'irda' nañ jax jam titda, nam gu' tiix jai'ch jam bui gui' nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam jix mamatda' nam jax ja'k tu jam a'gidha' no' pim pu'ñi cham bhai' kam u'ua'. ¿Ka'm ji gu' cham jai'ch aa? ⁶ Jir jix buam dho no'm cham bhai'm u'ua' daich Xoi'kam jügi'ñdham, gio pui'p jir jix buam no'm mu ja'p ba sulhikgim ja bui gu gø'gørkam nam cham ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam.

⁷ No' pim gi xi ñakoo' sia ku jaroi'x buam jam bua na pim cham dhi' bhaan jum kokdada' daich Xoi'kam jügi'ñdham, xi ñakoo'nda' pim sia ku jaroi' tu jam üxi'ñ. ⁸ Aapi'm gu' pui'p dooda' jaroi' no't jax jam dooda, cham jü'x nakgam jum ilhdha' pim. Jir jix buam gu' na pim daich Xoi'kam jügi'ñdham pui'm bua. ⁹⁻¹⁰ Iam gu'r cham pu tu't jiñ jaaduñ, cham jü'xkat aaya'm gu' buiñor gu Dios na pai' dhir büx kap jir gø'kam gui' nam pu'ñi büx aixim jix buam tu buada'. Pui' na jax gui' nam ganai' pix ja büm boppoda' mui' gu u'uub, gio gui' nam büx aixim tu'm tu didios tuk. Gio gui' nam jai' ja büm boppoda' gu u'uub sia kum ti ti bipna'. Gio gui' nam dai chichio'ñ maap boppoda' nam pui' ji dhui dülh na maadit jir ubii ka'. Gio gui' nam büx aixim ti üxi'ñdha'. Gio gui' nam ja'p pix jix chu aa'nda' nam git büx aixim xi chu bia'ka'. Gio gui' nam daix maik ka'. Gio gui' nam büx aixim bhaan iatda'. Gio gui' nam büx aixim bhaan ja iatgidhat gu ja'tkam dhi' ki'n ja mamai'chikda'. ¹¹ Jai' dhit pu'ñi ja'k tu jimdat japim na pim chakui' ti jü'ñdhat buiñor

guch Xoi'kam, gu' ji nat gu' d̄il̄h guch Xoi'kam jam uañdhak gu jam ua'tulhdhara' pui' jam duu na pim jir ja'tkam tugi'ñ ka', gook dit jamit pui' jam duu gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios.

Na pui' ba t̄iya' gu Paablo na cham tu' pu kai'ñkam guch chutku' nach k̄i'n b̄ix aixim jix buam tu buada'

¹² Cham jax bua dho t̄i sia kuch b̄ix aixim pu tu bua nach jax ilhii'ñ d̄il̄h nar joidham panaas, nach gu'x maat nat guch Xoi'kam b̄ix jich a'mkam ba tu namki. Gu' p̄ix ji na gu' j̄i'x p̄ix jir am nach pu tu buada', cham tu' b̄ix nach jax ilhdhidha'. Jir am nach pu tu buada' nach tu' ilhii'ñ d̄il̄h nar joidham, dai p̄ix nach b̄ip̄i' xich ga'ngada' gu tu' nach jax ba ji duñia' no' cham jix chu tukgam t̄ir jich iabu'. ¹³ Gio saak ja'pnip jir jum kai'chdham: “Pu kai'ñkam p̄ix tu boopok ich na mim gaamuidha' gu koi'.” Piam ja'pni: “Pu kai'ñkam p̄ix jix jai'ch gu koi' nach boopok am jum gaamu'.” Maaxik jir pui' dho, dai p̄ix ji na gu' cham pai'ch matgilhdha' gu Dios pai' na duuk ilhdha', sia gu koi', na gu'r ya' kam p̄ix dhi oi'ñga'n. Dhich chutku' ba' pu'ñi ip, pu kai'ñkam p̄ix jup duñiix nach mi' pui' jimia' na jax jix aa' guch Xoi'kam na ba'ch a'm jup t̄i ñidhidha', cham tu' nach jix buam jum duukam jup tu buada'. ¹⁴ Gio na ba' no'ch pu'ñi mi' pui' j̄im na jax jix aa' guch Xoi'kam, gu Dios jich dhudua'ñdhai mi' d̄hir jich baapmi'ñdha' pai' nach yassapka' jano' na pai' dhuuk d̄il̄h pu t̄iya', ja'p nat jax dua'ñdhak bamii' guch Xoi'kam. Na gu' gu Dios b̄ixchu'x bhaai' na pu tu duñia', na gu'r Ḡ'kam.

15 ¿Jix maat japim aa na aach nach jik ti jigiñ ja'p ji buusan na jai'p jir bakxiga'n guch Xoi'kam dhich chutku'? ¿Jir am aa panaas nach guch Xoi'kam gu tukga'n mu ja'k bipnalhiñdha' bhaan gu ubii nar ganai' pix ka'? Jir jix buam ji matgim. 16 Jix maat ich gu' no't jaroi' biima'n ba boi gu pu chu'm, maa'n maa'nkam bap jum duña' biima'n. Na gu' ja'pnim kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “No' mit maap ba tu oiñcha gu chioñ gio gu ubii, ja'p ji buusnia' nam maa'n maa'nkam jup jum duña'.” 17 Gu' ba' guch Xoi'kam no'ch buiñor ba ti jigiñ, pui' maa'n maa'nkam pix jup bap duuka' ich biima'n ii'mda' bhaan, nach gu' mi' pui'p ba tu daañchu'nda' na jax gui'.

18 Ba' cha'pim nai' pix ja biim boppoda' gu u'uub, na gu' cham bhai' jam iañdha' jam tutku' bhaan. Cham bhai' tu bua gu' dhi' pu chu'm gu ua'tulhdhara', na gu' silh jich chutku' am ja'k na tu ia'dhiñ, cham tu' pui' na jax gu jai' ua'tulhdhara' nap jix jai'ch. 19 ¿Cham maat japim aa sia na gu jam tutku' ja'p ji buusan na jax gu chiop na pai' dhir jum daan gu Dios? Jam a'm kio ba' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gui' nat diilh gu Dios jam tajaan na ba' pui' jam jurtudidha' na pim jax ja'k mi' pui' jiidma', cham tu' na pim diilh jix mat ka' gu tu' na pim jax duñidha'. Dhi' bhaan jix maati' na cham tu'r aapi'm diilh ga'n dhi jam tutku'. 20 Jano' nat pai' dhuuk xi jam joi'mdak jam tiigik jam palhbui gu Dios na pim mu ja'k ba jiiimit na pim pai' gammiji mi' pup jum tulhiiñdha' git, jam saba'dak jup jam duu, giilhim jix dha'ram nam japim. Ba' kapbhai' nat jix bhai' ba duu gu

Dios, jix bhai' pim xi ja bhiichdhatgida' dhi jam tutku' na jax ja'k jix aa', gam na pim ba' diihl jix bhai'm taatit tu oi'ñka'.

7

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k tu jimda' gui' nam ti bipna'

¹ Gui' na pimit bha tuñ ua'ñ, jiñ chikka pim no'r am na pim cham ti bipna' ka'. ² Gu' pix ji na gu'x xijai na jaroi' nakga' na diihl oirida', nai' pix jix ja joidhat ba ja nii'ñdha' gu u'uub. Piam no'r ubii, nai' pix jix ja joidhat ba ja nii'ñdha' gu chichio'ñ, mi' pix pum ua'tulhdha' ja'xpix. Jir am ba' na maa'n xi gaagai gu jaroi' na biima'n tu kioka' na ba' cham pu'ñi nai'm ua'tulhi'ñdha' no' gu' cham nakoo' na diihl oirida'. ³ Ba' gu jax chu'm chio'ñ piam gu jax chu'm ubii no' ba ti biina', jum aa' nam gammiji maap boppoda' daim bipnagim. ⁴ Na gu' gu ubii gu tukga'n, cham tu' diihl jir tukga'n ka', gio gu chio'ñ gu tukga'n, cham tu' diihl jup jir tukga'n ka'. Biix gook maa'n tuuku'p duuka'm gu' daim bipnagim. ⁵ Jix bhai' kai'chit jam ba' maap boppoda' pai' nam duuk ilhii'ñdha', cham tu' na maadit cham aa'nda'. Gio gu'r am ip nam gook dit xi chu a'gai no'm jix aa' nam ji'k tanoolh cham maap boppoda', no'm gu'x aa' nam soi'm ilhdhat dai gu Dios buiñor ka xi chu dañia'. Ba' na pai'm aaya' nam pai' dhuuk juugit tu daasa', mi' dhir maa'n nam jax jix bhai' kai'chit maap boppoda'. Na gu' no'm mik cham maap boppo, cham maati' ka' no'm moo nakga' nam ti biim jix bo'iik ka', ka' ba' gu' dhi' bhaan ja mai'chii gu ja'ook bam ua'tulhdha' am.

6 Ba' dhi' nañ ji'kjax jam titda, nañ jam aagi'ñ piç na jax ja'k jir joidham, cham tu' nañ jam chianit jup kai'ch na pim pui' duñia'. 7 Ba' ja'p jañ jup ilhii'ñ na pim git biix di'dilhdhim oipoda', ja'p na pim jax jiñ chitda na pim jiñ chikka. Pui' pim git jup jir di'dilhdhim ka' ja'p na jax aañ, na pim cham tu' ka ga'ngada' gu jaroi' na pim biima'n tu kiicha', ni ku pim pui'm aagit ka oipoda'. Gu' ji nat gu' gu Dios biix ji'ma'n jich a'm ti ti nach jax ja'k duduaka' ya' dhi oi'ñga'n, jai' dhit maakam tu't jam ya duduaka', gio jai' maakam ip.

8 Pui' na jax gu chichio'ñ gio gu u'uub nam pur di'dilhdhim, aañ chiix aa' nam git pui' di'dilhdhim ba bi'ya', sia gui' nam ba ko'iix gu ja bipna'. 9 Gu' ji no'm gu' cham nakoo' nam diilh oipoda', jix io'm jir am nam xi ja gaagai gui' nam ja biim tu oi'ñka', na gu' cham jir am no'm dai bhaan ti ti'ñcho nam ti biim jix bo'iik.

10 Gu' ba' gu u'uub gui' nam ba ti bipna', pu gammijim ja biim ba tu oi'ñka' gu chichio'ñ gui' nam ba ja oi'ñ, cham tu'm kam ji'dilhka'nda'. Pui' ja'k jix aa' gu Dios, cham tu' aañ diilh nañ pui'x aagit jup kai'ch. 11 Gu' ba' no't gu' maadit dhi ubii jax dhuuk tu' bhaan mai' ma bua gu chio'ñ gui' na ka oi'ñdha', jir am na pui' diilh ba oirida', cham tu' jumai ka ga'ngada'. Gu' ba' no' gu'x aa' na chio'ñ biima'n tu kioka', gio gui' gaagaix bhai'p tida' na jax chu'm biima'n tu kiokat, cham tu' na jumai ga'ngada'. Sia gu chichio'ñ pui' ja'k jum aa' nam duñia' nañ jax ja'k ja aagi'ñ gu u'uub.

12 Ba' jai' gu chichio'ñ nam ti jigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, no'm gu ja bipna' cham ti jigi'ñ, no' gu' cham pai' jax kai'chit jix aa' na biima'n tu kioka',

jir am na gammiji pu biima'n tu kioka', cham tu' na mai' xi buaji. Dhi' aañ diilh pix nañ pui' ja'k ilhii'ñ nar joidham, cham tu' na pui' ja'k tu aagix buiñor gu Dios. ¹³ Gu' ba' no' gu' gu ubii ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ba' gu binga'n chio'ñ cham ti jügi'ñ, gu' ji no' gu' pui' cham jax jup ji kai'chit jix aa' na biima'n tu kioka', jir am nam pui' gammiji maap jup tu oi'ñka', cham tu'm mai'm i'iabuda'. ¹⁴ Na gu' sia ku cham ti jügi'ñ gu chio'ñ, biix gook ja a'm ti niidhidha' gu Dios, na gu' biix gook jix u'uañ ja ni'ñdha' sia ku dai gu ubii ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Gu' ba' no' gu' gu chio'ñ ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu ubii ba' cham, pui' maa'n na jax biix gook ja a'm jup ti ni'ñdha' gu Dios, na gu' gu chio'ñ ti jügi'ñdha'. Gio mi' dhir gu ja maamar maa'n na jax ja a'm ti niidhidha' gu Dios, cham tu' na cham kikii' a'aalh jup ba ja bia'ka'. ¹⁵ Ba' no' gu' gu chio'ñ piam gu ubii na cham ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam pix ji kiksa na pui' kai'ch na cham ka aa' na biima'n tu kioka' gui' na ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, jir am nam jum ji'dilhkada' nam ba' cham dhi' bhaan jum kokdada'. Na gu' aach nach ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam cham jir am no'ch tu' bhaan jix buam jich aa', gu' ja'pji nach gammijix bhai'ch chaat ka'. ¹⁶ Na gu' gu ubii na ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam cham mat ka' no' moo jax chu'm tanoolh pui'p ti jü'ñdha' gu binga'n chio'ñ, ka' ba' gu' cham. Piam gu chio'ñ na ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, cham mat ka' no' moo jax chu'm tanoolh ti jü'ñdha' gu binga'n ubii, ka ba' gu' pu cham ji'xkat.

¹⁷ Ku gu' aañ ja'pjani nañ jam guguuxi'ñ biix na pim ji'k kap maap jum jumpadat daan guch

Xoi'kam, na cham jax bua sia jax ña pim ja'k tu oi'ñka', p̄ix ji no' pim mi' pui' jiim nat jax ja'k jix aagak jam a'm ti t̄i gu Dios na pim tu jimda' jano' d̄ir na pimit pai' dhuuk ti j̄i'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹⁸ No' pimit jai' dhit ti j̄i'ñ buiñor guch Xoi'kam na pimit pu bam matgilh na pim jir Israel kam ja'tkam, cham jax bua sia kum b̄ix jix maat na pim matgilhdhix. Piam ku pimit gu' cham matgilhdhix kam ti j̄i'ñ buiñor guch Xoi'kam, pui' pim dho cham jum matgilhi'ñdha'. ¹⁹ Na gu' cham jax bua sia ku jaroi' matgilhdhix nar Israel kam piam ku gu' cham, gu' ja'pji no' ti j̄i'ñdhat buiñor guch Xoi'kam mi' pui' jim na jax jix aa'. ²⁰ Maa'n na pim jax tu jimda' nat jax ja'k jix aagak jam a'm ti t̄i gu Dios na pim tu jimda' jano' d̄ir na pimit pai' dhuuk buiñor ti j̄i'ñ guch Xoi'kam. ²¹ Ba' jaroi' maadit no't ti j̄i'ñ buiñor guch Xoi'kam no'r tujuandam pui' cham namkidhat am, sia pui' cham jax jup jim aagit mi' pui' xi jimda' na jax jix aa' gu Dios. Piam kut gu' jotmoda' jax xix bhaaigi na buusnia' mi' d̄ir na pai'r tujuandam, jir am na buusnīi maa'n na jax mi' pui' jimda' na jax jix aa' guch Xoi'kam. ²² Na gu' guch Xoi'kam p̄ix na pui' tu duñia' na ba' buusnia' mi' d̄ir na pai'r tujuandam ka', dai ba' gui' p̄ix bar tujuandam tugi'ñ ka'. Gu' ba' gui' na pu pui' ti j̄i'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, na cham pai'r tujuandam ka' pui' cham namkidhat am, dhi' ja'p ji buusnia' na panaas bar tujuandam tugi'ñ ka' guch Xoi'kam pui' cham namkidhat. ²³ Jum aa' gu' nach dai guch Xoi'kam p̄ix bar tujuandam tugi'ñ ka' no'ch buiñor ba ti j̄i'gi'ñ, cham tu' jumai. Jich xaba'dak jup jich dhuu gu' gu Dios nat jich a'mkam muu guch Xoi'kam nach mu ja'k ba jiimit

nach pai' gammiji mi' pup jich chulhiiñdha', giil-him jix dha'ram nam jachich nat ba' bach bubuax mi' dhir. ²⁴ Pui' kuñ ba'p jam titda aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim maa'n na pim jax ja'k tu jimda' nat jax ja'k jix aagak jam a'm ti ti gu Dios na pim tu jimda' jano' dir na pimit pai' dhuuk ti jiiñ buiñor guch Xoi'kam.

²⁵ Gu' ba' gu u'uub gio gu chichio'ñ nam pur di'dilhdhim, cham pai' jax jiñ jurtu'n gu Dios nañ jax ja'k xi ja titdada', dai diilh pix jañ ja'pni ilhii'ñ no'm iam diilh pui'p ilhii'ñdha' git nam ba' mi' pui' xi jimii, nam gu'x maat nañ aañ jix io'm bax kabaak nañ buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, katti ba' iam jiñ jii'gi'ñdha' am. ²⁶ Nam git pui' di'dilhdhim ba oipoda', cham tu'm ka ja ga'ngada' nam jaroi' ja biim tu kiicha', na gu'x chu xijai ya' dhi oi'ñga'n bhaan no'ñ ba ti biina'. ²⁷ Gu' ba' no' gu' gu jax chu'm chio'ñ piam jax chu'm ubii ba ti biina', cham jir am na mai' buppada' gu binga'n, pu biima'n tu kioka' nam jix juugit duduaka'. Piam ku gu' cham ti biina', jix io'm jir am na pui' diilh ba oirida'. ²⁸ Tii cham tu'r ua'tulhdhara' dho sia kut jax chu'm chio'ñ gaagak gu ubii biima'n ba tu kiicha, piam gu jax chu'm ubii no't oidhak biima'n ba tu kiicha gu chio'ñ, dai pix ji na gu' nam pai' dhuuk ti maap ba tu oi'ñka', bix aixim bax chu xijai ka', bhaan pix bam tulhiiñdha' am. Dhi' bhaan jañ ba' ti cham aa' na pim ti bipna' ka'.

²⁹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, ja'p jañ kai'ñkam jup jam titda nach ya' dir ja'p ja'k cham tu' bhaan kach chulhiiñdha' git, nach gu' dhi' bhaan pix jich chukgi'ñ ka' ba' panaas nach ti mi' pui' xi jiidma' na jax jix aa' guch Xoi'kam, gui' na

cham ka m̄ikidha' na gio bhai'p jim. Ba' aañ pu ja titda gui' nam ji'k ti b̄ipna', ja'p jam tu jimda' nam panaas pu cham tu' ti b̄ipna' ka' git. ³⁰ Gio jai' no'm tu' bhaan jix buam jum aa', ja'p jam jup tu jimda' nam panaas jix bhai'm taat. Gu' ba' gui' nam jix bhai'm taat ka', ja'p jam jup tu jimda' nam panaas jix buam jum aa'. Gio jai' dh̄it no'm b̄ixchu' tu saba'dat tu bia', ja'p jam tu jimda' nam panaas pu cham tu' bia'. ³¹ Gio jai' dh̄it no'x bhai' tu jam jim ya' dhi oi'ñga'n bhaan na pim dudua, ja'p japim tu jimda' na panaas pu cham bhai' tu jam jim, na gu' dhi oi'ñga'n nach ya' nai'ñ xib, gatuuk cham pai' matgilhia'.

³² Ti' cham aa' iñ gu' na pim b̄ixchu' bhaan jix buam jum aa'nda' kuñ ba'p jam titda. Na gu' gu jaroi' no'r d̄iilhdhim, dai gu Dios buiñor jix buam jum aa'ntugit gaagidha' na jax ja'k mi' pui' jimda' na ba'x bhai' ji buusnichḡida' buiñor. ³³⁻³⁴ Jax dhui na gu' gui' nam ti b̄ipna' ka' dai bhaan jujurtika' am gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch nam gaagidha' nam jax ja'k jix bhai' ji bubuakidha' ip ja bui gu ja b̄ipna', ba' cham ji'xkat jix bhai' mi' pui' jimia' am na jax jix aa' gu Dios. Chichio'ñ jañ ja aagit jup kai'ch gio gu u'uub.

³⁵ Cha'pim jax jum aa'nda' nañ ja'p kai'ñkam jup jam titda na cham jax jix bhaai' na mi' pui' jimia' na jax jix aa' gu Dios gu jaroi' no' ba ti b̄iina', ja'pji nañ bhaan jam aagi'ñ na gu Dios pik jix io'm jum aa' nach b̄ipi' buiñor jix bhai' ji bubuakidha', cham tu' b̄ipi' gu tu' na ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch.

³⁶ Ba' no' jaroi' ilhii'ñ nax bhai' ji chu buusnia' na b̄iima'n tu kiicha' gu jax chu'm ubii na bax mat

ka', jir am nam maap xi chu oi'ñchai, dai no' mit ba aich na jik oidha' bia' kam tum kikiichar, na gu' dhi' cham tu'r ua'tulhdhara'. ³⁷ Gio gu jaroi' no' ilhii'ñ na nakga' na diih oirida', na cham tu' jax jum aa'nda' na jaroi' pui' chian piam na mi' pai' pui' tu aagix, ja'pji diih no'x chaat nar diihdhiim ka', jix io'm jix bhai' tu jimia' ya' dhi oi'ñga'n na ka duaka', na gu'x io'm jir joidham gu diih no'ñ oiri. ³⁸ Jir am ba' gu jaroi' no't biima'n tu kiicha' gu ubii gu jax chu'm na bax mat ka', gu' pix ji na gu'x io'm jir am gu jaroi' no'r diihdhiim.

³⁹ Gu ubii no' ti biina', ja'p ji buusanda' nam maap buupulh ka' daim bipnagim nam jix duduka'. Ba' no't gu chio'ñ ma muu, ja'p ji buusnia' nam bam do'ñcho'. Mi' dhir ba'x bhaai' na gu ubii jumai oidhai gu chio'ñ biima'n ba tu kiicha', dai na pui'p ti jigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. ⁴⁰ Piam ku gu' diih pu ba bi'ya' na ba'x io'm jix bhai' tu jimda'. Ja'pniñ ja'k pix ilhii'ñ aañ, nañ gu' ti jigi'ñ na pu'ñi ja'k jup ilhii'ñ gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nañ a'm jup tui'dhi'.

8

Na baja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k buada' gu koi' gui' nam ja'ppix didios jup duiñxim ja titki'ñ gu ja'tkam

¹ Ba' xib jañ bhaan jup xi chu jam a'gidha' na pim jiñ chikka na pim jax ja'k buada' gu koi' gui' nam didios jup duiñxim ja titki'ñ gu ja'tkam. Biix jima'n jix maat ich dhi' na jax jir jum duukam, gu' pix ji na gu' nach tiix chu mamatda', bhaan pix ge'ge'kam jich chaat ka' ich. Ba' no' gu'ch a'm

jup tu'ii' gux chu joi'gi'n, dhi' bhaan kabkaidha' ich nach jix io'm buiñor ti jügi'ñdha' guch Xoi'kam.

² Na gu' gu jaroi' no' pui'm aa' na panaas jix bhai'x maat gu tu', cham tu' silhkam jix bhai'x mat ka'.

³ Gu jaroi' ba' na daanda' gu Dios, jix bhai'x mat ka' ip gu Dios na dhi' buiñor tu daan, jix joi'mdat ba' bhaan ti niidhidha'.

⁴ Jix maat ich nam gu didios jup duiñxim pur cham tu', nam gu' pu cham dudua ni palhiip, pur cham tu' ip ba' sia gu koi' gui' nam ja titki'ñ. Maa'n pix jix jai'ch gu' gu Dios duakam aach nach jix maat. ⁵ Jai' gu ja'tkam didios ja bia'ka' am sia tu' na pix na bha ja'p jix maax jix dhaam piam tu' na ya ja'p jix jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan, gø'gørkam ja ilhii'ñ am. ⁶ Gu' ji na gu' aach nach ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, bax maat ich na maa'n pix jix jai'ch gu Dios duakam nat jup tu duu bix na ji'k tu'x chu jai'ch, dhi'r jich Gi'kora' aach. Pu kai'ñkam pix ya' dudua ich dhi oi'ñga'n bhaan nach dai gui' pix buiñor jup tui'ñgida'. Gio maa'n pix jup jix jai'ch guch Xoi'kam nar jich Gø'kam tuk, dhi' nat bhaankam jup tu duu bix gu Dios na ji'k tu'x chu jai'ch, pui' na jax aach nach ya' dudua.

⁷ Jai' dhit gui' nam xib ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ja bui tu daanit am gu didios jup duiñxim jano' nam cham ti jügi'ñdhat, ba' chakui bhai' maat am sia gu xib na jax pik ja'k jir silhkam. Ja'p jum aa' am nam dudua pui' ji chu't gu didios jup duiñxim, jix buam ilhii'ñdha'm ba' nam pai' dhuuk tii kua'da' gu bakaax nam ja titki'ñ gu ja'tkam, dai pui' ja'k jum aagit kua'da'm gu', ua'tulhdhara' ilhii'ñ am. ⁸ Jax dhui na gu' cham tu' dhi' ki'n jich a'm ti niidhidha' gu Dios gu jax chu'm koi'

nach kua'da'. Nach gu' cham tu' dhi' ki'n jir jix u'uañ ka' no'ch tu kua' gu tikiix kam koi', ni kuch cham dhi' ki'n jich ua'tulhdhidha' no'ch cham tu kua'. ⁹ Ku gu' aapi'm na pim ji'k jix bhai' bax kaapak na pim ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, jum aa' na pim cham ja taagiob tu kua'da' gui' nam chakui bhai' kaapak buiñor guch Xoi'kam, sia ku pim gu' aapi'm jix maat na cham xidhuu gu jax chu'm koi'. ¹⁰ Na gu' no't jaroi' maadi't aapi'm na pim jix bhai' bax kaapak buiñor guch Xoi'kam, mu jim#k pai' nam tuut gu didios jup duiñxim mi' ba ji chu juu gu koi' na mi' tikiix, no' gu' mi' dhir ja'p mum ni'ñ gui' na cham kabaak buiñor guch Xoi'kam, jai' dho mummip ba tu jugia'. ¹¹ Ba' sia kup aap jix maat na cham jax bua sia kup tu kua', gu jumai pui'm aa'nda' nam dudua pui' ji chu't gu didios jup duiñxim, mi' dhir ba' pu cham ka ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, sia kut gu' ti diilh guch Xoi'kam jix joi'mdak bhaan ti ti gam nat pui' ti bhaankam jup muu. Aap ba' bar jum kuiñcha ka' na mai' ba gixia'. ¹² Gio gu' aach nach bax kaapak buiñor guch Xoi'kam, no'ch pu'ñi tu kua' piam tu' no'ch jax bua ja ni'ñchudat gui' nam cham bhai' kaapak buiñor guch Xoi'kam, jix buam jum aagit jich ni'ñdha' guch Xoi'kam, nach gu' ua'tulhdhara' tir ja iabutu'nda' gu ja'tkam tugi'ñ. ¹³ Jum aa' ba' nañ cham tu' ja taagiob kua'da' gu jax chu'm koi' gui' nam chakui bhai' kaapak ka' buiñor guch Xoi'kam, no'ñ gu'x maat nam dhi' ki'n jum ua'tulhdha'.

Na baja aagi'ñdha' gu Paablo na jax ja'k tu jimda' gu jaroi' no'r nobii'ñ guch Xoi'kam

¹ Aañ jix maat jiñ jur am bhaan na pim biix ti jügi'ñ nañ aañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, jix bhaai' ba' nañ pu tu duñia' jax ñañ ja'k ilhii'ñdha' nar joidham, maaxik diilh jiñ buupui ki'n ti ñich gu' guch Xoi'kam. Ba' aapi'm bhaan jix maati' nañ gui' bhaankam tu juañ, na pim gu' buiñor ba ti jügi'ñ na ñich tu jam a'gi. Jir jiñ mai'chik japim ip ba' aapi'm. ² Gu' ba' no'm gu' jai' kap guch Xoi'kam jügi'ñdham pui' ilhii'ñ nañ cham jir nobii'ñ guch Xoi'kam, cham jax bua, na pim gu' aapi'm ba xiñ maat. Dhi' bhaan jix maati' gu' na pim ji'k buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam nañ maaxik jir nobii'ñ.

³ Ba' aañ ja'pni ja titda gui' nam ji'k jix buam ilhii'ñ nañ jax ja'k tu jim: ⁴ Jix bhaai' nañ mi' dhir tu kua'da' gio nañ mi' dhir tu io'da' gu tu' na ñich pai' ba tu jua. ⁵ Siax bhaai' nañ mi' dhir maadit xi baidhai gu ubii' gui' na buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam na ba'r jiñ biina'tu'nda'. ¿Ti' na ba' gu Peegro gio gu jai' noonbi'ñ guch Xoi'kam, gam sia gu diilh sipidhi'ñ guch Xoi'kam? ⁶ ¿Ka' aach aa ba' dai gook dit dhi Bernabee cham jir am nam tu' ki'n jich palhbui'ñdha' gui' nam ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam? ⁷ Jix maat japim gu' na cham ji'xkat jax chu'm sandaarui'x diilh tu namki'ñ gu tu' na ki'n duaka'. Gio gu jaroi' na ti isda' gu uubas, mi' dhir ga'rat ki'n tu kua'da'. Gio gu jaroi' no' ja bia' gu kakaasnir, mi' dhir ja suussat io'da' gu bii'm, piam na ga'rat ki'n tu kua'da'. ⁸ Cha'pim jax jum aa'nda' nañ diilh pix pui' ilhdhat jup kai'ch, gu' ja'pji sia na pui' ja'k tu aagix na tu ua'ñix mi' nat

pai' tu ua'nak gu Moisees. ⁹ Ja'pnim kai'ch: “Cha'p bulhdhatu'nda' gu chiñii'ñ gu tuur nap pai' dhuuk tu kaipi'nda' gu tiriik na ba' jai'p ko'iidha'.” Ba' cham tu' ja'p kai'ñkam pui' ja'k tu aagix na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na gu Dios jix io'm jix ja joi'gi'n gu tutuur, ¹⁰ gu' ja'pji aach nach jir ja'tkam. Na gu' na ji'k jax tu aagix, aachi' nach jir ja'tkam nach mi' pui' tu daa'ñchu'nda' na ba'x bhai' tuch jimda'. Gio gu' gu jaroi' na ti ìxia' gu tiriik, pu kai'ñkam ti ìxia' na ba' mi' dhir mai'chia' ip gu tu' na bhaan bipio'da', gio gu jaroi' na tu kaipga' pui' ip. ¹¹ Ba' pu'ñi ip aach nach tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, ja'p ji buus na chich ti ìi na chich tu jam a'gi. Gu' ba' na pim gu' aapi'm ba ti jüigi'ñ, dai na pim bach siispatgida' nach tu' ki'n duduatgida', na gu' dhi' ba' bar jich mai'chik ka'. ¹² Jir am ip dho no' pim ja siispatu' gu jai' na mit ti cham tu jam a'gi gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, dai ji na gu' aach pik jix io'm jum aa' na pim gammijich siispatgida' na chich pik tu jam a'gi, nach ba' dhi' ki'n duduatgida'.

Cham jach pai' dhuuk dhi' bhaan tu jam a'gidhat sia kuch gu' tiix maat, tu nakoo'nda'ch pix nam ba' cham maakam ilhdhai gu ja'tkam bhai' ji bhaaku'ch bui nach nai' ka tu a'gim gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam. ¹³ Gio gu'x maat japim ip na gui' nam ji'k chiop tu juan, mi' dhir jum palhbui'ñka' am chiop nam ba' xia'ñdhidha'. Pui' na jax gui' nam mi' tu juanda' nam pai' ja koodat gu sasoi' makgirxi'ñ gu Dios, mi' dhir gu bakaax nam kua'da' nam ba' siamri ki'n duduatgida'. ¹⁴ Pu'ñi ip ba' gui' nam nai' tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch

Xoi'kam, Dios pix d̄iɪlh mi' ja tuttu' gu' nam ba' dhi' bhaan tu juanat mi' dhir mai'chidha' gu tu' nam ki'n duduatgida'. ¹⁵ Gu' ji na gu' nañ jax ba kai'ch nach cham pai' dhuuk jax jam titda gu pui' ja'k, ni sia xib kuñ cham pu kai'ñkam mui'p ba tu jam ua'ñi'ñ nañ jix aagit na pim tu' bhai' xiñ joochxidha'. Jax dhui nañ gu' aañ dhi' ki'n jix bhai'ñ chaat nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam, pu dhi' ki'n jix bhai'ñ chaatit mukia' iñ sia kut gu' cham ji'xkat jaroi' tu' ki'n jiñ xiis ya' dhi oi'ñga'n.

¹⁶ Gio cham tu'ñ dhi' bhaan gɛ'kam jiñ chaat nañ tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, nañ gu'x maat nat gu Dios pix jiñ a'm ti tiigik jiñ chia nañ dhi' bhaan tu juana'. Ja'p chi cham bhai' tuñ jimia' no' ñich cham pu duu. ¹⁷ Gio gu' cham pai' jax jiñ chii'n gu Dios nañ tu' namki' n̄irada' mi' pai' maa'n kap xi chu a'gai, ni kut cham pai'ñ chikka no'ñ jix aa' nañ nai' tu a'gara' ka' ba' cham. Ja'pji nat jiñ joot nañ nai' tu a'ga'. ¹⁸ Pui' ba' pix nañ jax ba kai'ch nañ dai dhi' ki'n jix bhai'ñ chaat ka' nañ tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam cham ji n̄irat gu tu' nam git jiñ makia' gu ja'tkam mu dir bha ja'k. Gio nañ ja'pni kai'ñkam jup kai'ch ip nañ cham tu' bhaan jup jiñ buixdhat gu tu' nañ a'm bipio'da' git nañ jir nobii'ñ guch Xoi'kam.

¹⁹ Ja'p pix ji buusan ba' nañ jir tu ja juandam tuk gu ja'tkam pui' pix cham jiñ ñamkidhat, sia kuñ gu' ti cham pai' jaroi'r tujuandam tugi'ñ gu maaxik. Gio gu' gu ja'tkam pix d̄iɪlh nañ ja mai'chim gui' nam ji'k ti jii'ñdhim buiñor guch Xoi'kam nañ tu ja a'gi'ñ, cham tu' na moo cham tu'ñ a'm jup bi'iim. Tiñ jiñ dhakoo'ñdhatu' ba' nañ tu ja a'gi'ñchu', nañ

gu'x aa' nam gít mui' ti jii'ñdha'. ²⁰ Ba' ja'pni chu't jañ ja mai'chim: Nañ pai' dhuuk ja buip tui'ka' gu Israel kam ja'tkam, pui'ñ ja'k xi chu jimda' nam jax tu jim nam ba' cham jax jiñ chitdada', mi' dhir jañ ba' bhai' ji ja mai'chia' nañ bhai' ji chu ja a'gidha' nam ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Tu' ka'm jañ xi chi ni'ñdha' na ji'k jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak, sia kuñ gu' aañ diilh cham tu' mi' pui' ka tu daa'ñchu'. ²¹ Gu' ba' no'ñ ja buip tu'ii' gui' nam cham mi' pui' tu daa'ñchu' na jax tu aagix gui' nat Moisees tu ua'nak, pui'ñ ja'k jup tu jimda' nam jax tu jimda' diilh, ja'p jañ xi dhuukat na ji'k jax tu aagix nam ba'ñ kii'galhdha', sia kuñ gu' aañ diilh pax jix maat nañ mi' pui' jim na jax jix aa' gu Dios, nañ gu' mi' pui' jim nat jax tu jii' guch Xoi'kam na ya' xi oilhimik dhi oi'ñga'n bhaan. Mi' dhir ba' dai nañ bhai' ji chu ja a'gidha' gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ nañ ba' ba ja mai'chia' gui' nam ji'k ti jii'ñdha'. ²² Ba' no'ñ ja buip tu'ii' ip gui' nam chakui bhai' buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam, pui'ñ ja'k jup tu jimda' nañ panaas chakui bhai'p ti jii'gi'ñ, aañ gu' nañ jax dhui dhi' bhaan ja palhbuidha' nam jax ja'k jix bhai' kaapaka' nam ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Ba' pu'ñi sia pai' nañ jup tui'ñgida', nañ jax ja'k ja ni'ñdha' gu ja'tkam nam tu jimda' gu mi' kam, pui'ñ ja'k jup ba tu jimda' nañ ba' bhaan ja mai'chia', kat jam chi iam pu'ñi ja'k jai' dhit ti jii'ñdhai jimia' buiñor guch Xoi'kam. ²³ Bii'x aixim jañ gaa'ñchu' nañ jax ja'k ja kaichdha' dhix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam gu ja'tkam, jix joojoidhat jañ tu ja a'gi'ñ, na gu' maaxik jir pui' na jax jum kai'ch. Jix aa' iñ gu' tii nam gít bii'x gu

ja'tkam mi' pui' tu dagia' na jax jum kai'ch, nam cham tu' b̄ix aixim tu jimda'.

²⁴ Gio ja'pni ip na pim jax bax maat jiñ jaaduñ, nam pai' dhuuk mu ja'p pai' titbiada' gu ja'tkam nam bapo'da', cham tu' b̄ix tu mai'chia' am ji'k nam maap boopoya', maadit pix gu jax chu'm na tu mai'chia' jaroi' nax io'm jix milhdha' ka'. Aach ba' pu'ñi titbiadam ki'n jup ji buan nach ji'k buiñor ti j̄igi'ñ guch Xoi'kam nach ya' ka dudua dhi oi'ñga'n bhaan. Jum aa' ba' nach jix bhai' mi' pui' xi j̄imda' nach ba' mai'chia' gu tu' nar jich mai'chik ka' gatuuk. ²⁵ Na gu' gui' nam bax chitbik ka', b̄ipi'x bhai' bam duñia' am nam jax ja'k titbia' nam ba' cham buam pix jum buada' jano' na pai' dhuuk bar bhaan ka'. Gio nam pai' dhuuk pik ba titbiada', dai dhi' bhaan nam titi'ñchoka' nam jax ja'k jum buidha' nam ba'x bhai' pu duñiidha', nam gu' cham am bua' no'm b̄ix aixim jum aa'ntu'. Ba' dhi' ya' pix dhi oi'ñga'n kam nam jix mai'chik ka' gu tu' nam ba'm dikoo'ñdhatgida' nam jix bhai' mi' pui' xi duiñchu'nda', gatuuk maa'n na jax dibaa' gu'. Aach matgim ja'pji gui' nach jix mai'chik na cham ji'xkat dibaa', na gu'r jix dhaam kam. ²⁶ Gui' pix nañ jix mai'chim aañ nañ ba'ñ dhakoo'ñdhatu' nañ ti gaa'ñchu' nañ jax ja'k jix bhai' ji buusnia' buiñor gu Dios, na gu' dhi' ja'p ji buusan nañ milhchu'. Jix maat iñ nañ cham tu' tu' kub pix tiñ dhakoo'ñdhatu' nañ milhchu', gu' ja'pjix maat iñ nañ tu mai'chia' gatuuk. ²⁷ Mi'ñ pui' ti xi jim na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnichgida' nam ba' mi' pui'p tu daa'ñchu'nda' gu ja'tkam, xiñ chulhiñaidhat iñ na jax aa'. Na gu' no'ñ aañ d̄ilh maakam tu duiñchu', cham tu' pui' nañ jax

ja aagi'ñ gu ja'tkam, aañ pix dñilh cham tu' k'i'n ji bi'ya' gatuuk buiñor gu Dios.

10

Na pui' ba t'ya' gu Paablo na cham jir am na jaroi' buiñor tu daanda' gu jax chu'm dios jup duiñxim

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, ti'ñchokat japim jano' na mit guch bopxi kat mi' bubua gø' suudai' iraab, nam pai' Bi' Suudai' ti tiiti' bix pix gu ja'tkam, gio nat ja ii bo gu Dios tibiaa' k'i'n. ² Dhi' ja'p ji buus na mit k'i'n jum bopko gu tibiaa' gio gu suudai' mi' na mit pai' bubua nam ba' mi' dhir dai gu Moisees pix ba kaichgida'. ³ Gio bix maap tu juu mit gu koi' gux dhaam kam nat Dios tu ja maa. ⁴ Gio gu suudai' gux dhaam kam bix maap ii mit ip, maa'n a'ai' cha'm dir bubua nam giilhim bax chanook. Ba' gu a'ai' gui' nat bhaan dir bubua gu suudai', jir di' pix guch Xoi'kam na pu ja oi'ñ jano'. ⁵ Gu' ji na mit gu' mui' cham mi' pui' jii guch bopxi kat nat jax tii ja tii'n gu Dios nam tui'ñgida', koi mit ba', pui' mi ja'p pup biit gu ja tutku' gampix jix chu gak kir.

⁶ Ba' dhi' pui' nat jax chum duu jano', dhi'ch bhaan mui' xich ga'ngada' no'r am pui' nat jax tu ja dooda guch bopxi kat. Ba' no't gu'x buam tu ja dooda, dho cham jach pu chu't na mit jax ja'k tu jii gui', cham jir am nach bhaan jujurtika' gu tu' na cham jir kii'. ⁷ Cham jir am nach ja bui tu daanda' gu didios jup duiñxim, na mit gu' dhi' pu chu'm k'i'n koi jai' dhit guch bopxi kat jano'. Ja'pnim kai'ch maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu jano' kam: “Xi dharaibuk jamit ma tu juu gu ja'tkam gio na mit

bhai' ji maik, mi' dhir jamit jix io'm bñix aixim bhai' ji chu duu na tu' cham jir kii'." 8 Sia cham jir am nach ganai' pix ja biim boppoda' mui' gu u'uub, ja'p na mit jax tu duu jai' dhit guch bopxi kat jano', koi mit maa'n oo'm daman baik miil gu maa'n tanoolh cha'm. 9 Sia cham jir am nach tu' bhaan mamai'chikda' gu Dios ja'p na mit jax tu duu ip jai' dhit jano' guch bopxi kat, koi mit ba' na mit ja kiikii gu kooko'. 10 Sia cham jir am no'ch cham ti jügi'ñ nach mi' pui' jimia' jax ña tiich chitdada' gu Dios, ja'p na mit jax jup tu jii jai' dhit guch bopxi kat jano', ja koi ba' gu nobii'ñ gu Dios gui' na pu chu'm ki'n daa na ja koo'nda' gu ja'tkam.

11 Ba' pu kai'ñkam jup tu ua'na mit ip jai' dhit guch bopxi kat jano' kam nach ba' pu'ñi bhaan jix mat ka' na tu' cham jir kii' aach nach yammä bar kukga'n ka' pix ba'. Nach gu' dhi' bhaan ba' bax maat na mit tu' bhaan cham am buak dhi' ki'n koi jai' dhit guch bopxi kat nach ba' aach cham pui'p tu jimda'. 12 Ba' aapi'm na pim ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, no' pim jix maat na pim mi' pui' jüim na jax jix aa', maa'n dho na pim jax mi' pui' jüimda', xi chi niidhat japim na pim cham tu' bhaan gai suulhgia'. 13 Gio gu' aapi'm na pim ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, cham jixkat ja'xbui' bhaan tu jam mai'chia' na pim jix cham nakoo'nda', aagix pix na pim jix jix ñakoo' jam tutku' bhaan. Jam palhbui'ñchu' gu' gu Dios na pim jaroi' soi'm ilhdhat buiñor ti jügi'ñ, gui' jam gu'nguxdha' jam tutku' bhaan na pim ba' nakga' gu tu' na bhaan tu jam mai'chia'. Maa'n ba' na pim jax buiñor ti jügi'ñdha' guch Xoi'kam na xi chu jam mai'chi.

14 Pui' kuñ ba'p jam titda aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan na pim cham tu' ka ja daanda' gu ja'ppix didios jup duiñxim. 15 Jix maat iñ na pim aapi'm jix maati' jiñ kəeñ jaaduñ nañ ji'k jax jam titda, na pim gu' aapi'm jir jix chu mamatdagim. 16 Nach pai' dhuuk maap jich jumpadai xi taxchaabgidhai gu Dios tu i'ya' gu biñ i'lhich bapaas ta'm nach bhaan ti'ñcho' guch Xoi'kam jano' nat pai' dhuuk jup tu ii ja biim gu noonbi'ñ, biix maa'n nach jax chu'm i'ya', na gu' dhi' bhaan jum ua'rgidha' gu i'ra'n guch Xoi'kam. Gio nach pai' dhuuk ta'tak jich jaixdhai tu jugia' gu paan gakdhi'ñchix kam, pui' maa'n nach jax pix biix jup jugia', na gu' dhi' bhaan jup jum ua'rgi'ñ gu tukga'n guch Xoi'kam. Biix ba' maa'n nach jax chu'm jugia' gio nach tu i'ya' nach pai' dhuuk pu'ñi soi'ch ilhdhat maap jich jumpada' nach bhaan ti'ñcho' guch Xoi'kam. 17 Ba' maa'n pix gu paan jach a'lhich jaisat kua' biix dhit sia kuch jax jir mui', nach gu' biix maap dai guch Xoi'kam buiñor ti jii'gi'ñ. Na gu' pu'ñi ba'r jum duukam kat kua'da' ich gu paan na bhaan jum ua'rgi'ñ na dhi'r bakxiga'n guch Xoi'kam nach jaroi' buiñor ti jii'gi'ñ biix dhit, dhi' ba' bhaan jix maati' nach biix dhit maa'n tuuku'p duuk biima'n.

18 Gio ja'pni ip, na pim jax jix maat nam tu buada' gu Israel kam ja'tkam, nam xi makgirxidhai gu Dios gu bakaax, diilh jam ba jugia' gatuuk. Dhi' ba' bhaan jix maati' ka' nam buiñor jup tui'dhi' gu Dios, nam gu' maap tu kua'da' gu bakaax. 19 Ba' dhi' cham tu'ñ ja'p kai'ñkam jup kai'ch nam gu didios jup duiñxim tu'x bhaai', ni kuñ cham tu' ja'p kai'ñkam jup

kai'ch na gu bakaax nam ja titki'ñdha' dhi didios jum títgídam jix io'm jir jix kí' ka', cham tu' pui' na gu ja'ppix bakaax. ²⁰ Gu' ja'kbui' kat ji nañ ja'pni kai'ñkam jup kai'ch na gui' nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu jajo'k nam tu ja titki'ñdha' nam pai' dhuuk tu ja titki'ñdha', cham tu' gu ja didios tuk, gu' ji nam gu' gui' cham mat ka'. Pui' kuñ ba' aañ cham aa' na pim kua'da' gu tu' nam ja titki'ñdha', na pim gu jajo'k pix ja büm tu kua'da'. ²¹ Cham jir am gu' na pim bhaan tu io'da' gu bapaas ga'n guch Xoi'kam gio bhaan gu ja bapaas gu jajo'k. Ni ku cham jir am na pim maap jum jumpadat kua' gu paan na pim bhaan titi'ñcho guch Xoi'kam gio no' pim jimmi mu ja'p nam pai'p jum jumpadat ja daan gu jajo'k gui' nam cham ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ²² ¿Ka' pim ji gu'x aa' aa na bhaamu'ch bui gu Dios? Jix maat ich gu' nach pur cham tu' buiñor, jich chulhiiñchuda' ba' pai' na duuk ilhii'ñdha' no'ch tu' bhaan cham am buatu'.

Na pui' ba t'ya' gu Paablo na cham tu' bix jir joidham gu tu' nach jax buada'

²³ No' pim jai' dhit jax kai'ch: “Xib bix aixim jix bhaai' nach pu tu duñia' nach jax ilhii'ñ nar joidham, nach gu' buiñor ba ti jügi'ñ guch Xoi'kam.” Jir pui' dho ti, dai pix ji na gu' cham tu' bix jir am nach pu tu buada' nach ji'k tu' ilhii'ñdha' nar joidham panaas, nam gu' cham tu' bix pui'p ilhii'ñdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham gui' nam chakuix io'm jix kaapak nam ti jügi'ñ. Cham tu' bix kí'n ja palhbui'ñka' ba' gu tu' nach jax buada' nam jax ja'k jix io'm kí'n kaapakaidha'. ²⁴ Jum aa' gu' nach

ja palhbui'ñchu'nda' gui' nam pu'ñi kax mamoiik nam buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, cham tu' nach kuupit pu tu buidha' jax ñach ilhdhidha' aach nach bax kaapak nach ti jüigi'ñ.

²⁵ Jix bhaai' dho na pim saba'dai jugia' gu bakaax mu ja'p na tum ga'ra, dai na pim cham ti tikkat ni na pim pui' jim aagit no' tikiix kaat ka' ba' cham. ²⁶ Jix maat ich gu' na Dios pix jup jir duñii'ñ gu bakaax, biix jir tu gui' ga'n gui' na ji'k tu'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan.

²⁷ Gio no't jaroil' jam baidhak na pim tu koi'po' kia'mi'ñ sia ku gu' cham ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, aapi'm cham jax ji chi'ji xi chu jugai jax chu'm koi' nam jam bhiidha', cha'pim jax jum aagit no'r am na pim jugia' ka' ba' cham. ²⁸ Jii' ji no't gu' jax dhuukat jax jam tiin' na tikdhix kat ja bui gu didios na ba' cham jir am na pim jugia', na pim ba' cham dhi' bhaan gammiji pup jix buam jum aa'nda'. ²⁹ Gui'ñ jup ja titdat jup kai'ch nam kax mamoiik nam buiñor ti jüigi'ñ guch Xoi'kam, cham tu' aapi'm na pim bax kaapak. Na gu' sia ku pim jai' dhit cham jax ilhii'ñ gu bakaax gui' nam didios jup duiñxim ja titki'ñ, cham mat ka' pim no' jai'p jam biim jiim am gui' nam chakui bhai' kaapak ka' nam ti jüigi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Pui' ba' pix jix bhai' na pim pu cham kua'da' no'm ba jam aagi'ñ na tikiix kat gu tu' nam jam bhiidha' no'm ba tu jam onbagi'ñ.

Cham jir am dho ti sia aañ jiñ bui na moo cham jup bhaai' nañ jugia' gu tu' na xiñ ñii'ñ pix gu jumai nax buam ilhdha'. ³⁰ Na gu' no'ñ aañ taxchaabgidhat gu Dios kua' gu tu', ¿jax ku ba'x buam jum aagit jup jiñ ñii'ñdha' gu jumai? ³¹ Jum

aa' dho ba' na pim b̄ipi' xim ga'ngada' na pim jax ja'k jix bhai' ji bubuakidha' ja bui gui' nam chakui bhai' kaapak ka' nam ti j̄ugi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. B̄ipi' pim xim ga'ngada' gu tu' na pim ba ji jugia', piam gu tu' na pim ba ji i'ya', gam b̄ix aixim tu' na pim jax buada', na pim gu' pu'ñi ja'k ba' b̄ix maap jix bhai' ji bubuakidha' buiñor gu Dios gui' nar Gø'kam. ³² Piam pui' na jax gui' nam jir Israel kam ja'tkam no'm jam n̄i'ñ gu tu' no' pimit jax ba ji dhuu, no' pim jix maat nam buam ilhdha', cha'pim pu buada'. Sia ja bui gui' nam cham jir Israel kam, gam sia ja bui gui' nam ti j̄ugi'ñ buiñor guch Xoi'kam nañ jax ba kai'ch. B̄ix sia jaro' na p̄ix no' pim jix maat nam jix buam ilhdha' gu tu' na pim jax bax dhuñiik ka', cha'pim pu buada'. ³³ Na gu' aañ gu tu' nañ jax buada', b̄ipi'ñ jix bhai' xiñ ga'ngada' no' moox bhai' ji buusnia' ja bui gu jai' piam ku gu' cham, nañ gu'x aa' nam pui' buiñor jup jimia' guch Xoi'kam, sia kuñ gu' aañ tiix maat na pur cham tu' sia tu' na p̄ix.

11

¹ Pui' pim ja'k tu duiñchu'nda' na pim jax jiñ n̄i'ñ aañ nañ tu duiñchu', nañ gu' aañ ya' dir ja'p ja'k pui' p̄ix jup tu duiñchu' nat jax ja'k tu jii guch Xoi'kam jano' na ya' xi oilhimik.

Gu Paablo na bhaan ba tu a'ga' nam jax ja'k tu jimda' gu u'uub

² Ku gu' aañ jix bhai'ñ chaat ji na pim gammij̄iñ ch̄i'ñchot mi' pui' j̄iim nañ jax jam aagi'ñ. ³ Ba' ja'p jañ jup xi jam aa'ñdham na pim ḡit ba' mi' pui'p xi jimii: Pui' nach jax tu' ka'm n̄i'ñ aach guch

Xoi'kam nach jir chichio'ñ, pu'ñip jum aa' nam tu' ka'm ja nii'ñdha' gu u'uub gu ja bïpna'. Guch Xoi'kam pui' tu' ka'm jup nii'ñ gu' gu Dios. ⁴ Pui' ku ba' gu chio'ñ no' tu' ki'n iifiat gu ma'oo'n tu daan piam no' bhaankam gu Dios ja aagi'ñ gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa', dhi' ja'p kai'ñkam pui'm duuka' na cham tu' ka'm nii'ñdha' guch Xoi'kam. ⁵ Gu' ba' gu ubii no' cham jup iifiat gu ma'oo'n tu daan buiñor gu Dios piam no' pui' bhaankam jup tu a'ga, dhi' ja'p kai'ñkam pui'm duuka' ip na cham tu' ka'm nii'ñdha' gu chio'ñ gui' nar binga'n ka'. Ja'p pix ji buusanda' gu' nax dhaapkam jüikix ka' gu ma'oo'n no' cham iifiat. ⁶ Ba' no' gu' gu jax chu'm ubii cham joi'ñ na iifika' gu ma'oo'n na pai' dhuuk pu'ñi tu daanda' buiñor gu Dios, jix dhaapkam dho xim jüikai no' cham xi'ir gu pui' ja'k. Piam no' gu'x xi'ir, xim iifiat do. ⁷ Gu chio'ñ cham jir am na iifika' gu ma'oo'n, nat gu' gu Dios pu chu'm jup duu na jax chu'm düilh na ba' tu' ka'm niidhat buiñor tu daanda'. Ba' gu ubii no'm iifiat, dhi' bhaan jup jix maati' ka' na tu' ka'm nii'ñ gu chio'ñ gui' nar binga'n ka'. ⁸ Nat gu' gu Dios cham tu' gu bakxiga'n gu ubii alhi'ch iikdhak jup duu gu chio'ñ, gu' ja'pji gu chio'ñ nat alhi'ch iikdhak jup duu gu ubii. ⁹ Gio cham tu' gu ubii nat bïpi' jai'chdhir nat ba'p ba jai'chdhir gu chio'ñ, gu' ja'pji gu chio'ñ nat bïpi' jai'chdhir nat ba'p ba jai'chdhir gu ubii na ba' bar binga'n ka'. ¹⁰ Pu'ñi pix kai'ñkam ba'm aa' na gu ubii xi iifiat gu ma'oo'n na pai' dhuuk pu'ñi tu daanda', gio na ba' dhi' bhaan jix maati' ka' na tu' ka'm ja nii'ñ gu noonbi'ñ gu Dios. ¹¹ Gu' ji na gu' xib nach ba ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, maa'n nach jax

pix jich ilhii'ñdha' bix. Nach gu'x maat na cham jixdhat jai'chdhilhia' gu ubii no' cham jai'ch gu chio'ñ, ni gu chio'ñ ku cham jixdha' jai'chdhilhia' no' cham jai'ch gu ubii. ¹² Na gu' sia kut gu Dios Jup duu gu bixpi' kam ubii bhaan dir gui' nat pui' bixpi'p duu ip gu chio'ñ, xib bix gu chichio'ñ nam jik jix jai'ch bhaan dir maaxir jamit gu u'uub. Maa'n ba' nam jir jix pix gu ubii gio gu chio'ñ, gam sia bix na jik tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n giox dhaam ja'k, na gu' Dios pix Jup jir tu duñii'ñ bix.

¹³ Diih japim ba' xim ga'ngada' no'r am na gu ubii tu daanda' buiñor gu Dios pui' cham jim iñat piam ku gu' cham. ¹⁴ Na gu' maaxik ya' nach jax ja'k tu jim xib, jix xi'raam tui'ka' gu chio'ñ no't xi chi'tbilh gu kuupa'n, ¹⁵ gu' gu ubii cham, sia kur t'et'eb gu kuupa'n, nat gu' maaxik pu pui' ja'k ya do'ñcho gu Dios na ba' ki'n iñka' gu ma'oo'n. ¹⁶ Gu' ba' no' gu' jaroi' maadit cham maat na jax pik ja'k xi dhuñia' dhi' nañ jax kai'ch, no' gu' dai nat bhaan pix ba ji ñiokbo, aañ ya' dir pu titda nach daipu' pu'ñi ja'k jix maat nar joidham, cham jach jax chu'm jumaix maat. Sia jai' kap gui' nam pui'p ti jigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, daipu' pu'ñi ja'k jix maat am nar joidham.

Na bhaan ba tu a'ga' gu Paablo jano' nat pai' dhuuk tu juu guch Xoi'kam jurnik kam bhaan Paaskua ta'm

¹⁷ Dai ja'p tu'm ki'n jañ cham tu'x bhai'ñ chaat jam bui, panaas na pim pai' dhuuk ti maap jum jumpa'nda', cham bhai' jam ia'dhi'ñ, cham tu' na pim dhi' ki'n kaapakaim na pim ti jigi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹⁸ Bixpi'ñ ja'pni mui' ji kisa' nañ

tu jam a'gidha': Jup jiñ chitda am na sap na pim pai' dhuuk ti maap bam jumpada', cham tu' maap maa'n ñi'ook jup duuka' pim, ji'k sap maap ja'p ja'k jumpax ka' pim gio jai' ja'p ja'k ip, jix bhaak ka' pim sap pui' ji chu't. Pix am ti jii'gi'ñ iñ ba' aañ na pim silhkam pui'm bua. ¹⁹ Gio gu' maaxik jup jum aagit na pim pu'ñim ji'dilhkada' na pim ba' bhaan matgilhia' na pim jir jaro'i' dha' gui' na pim tu' silhkam kaichu' guch Xoi'kam. ²⁰ Ja'p tɛ kɛɛ iñ gu' na pim dhi' ki'n cham maa'n ñi'ook kap duuk na pim jai' dhit cham pui' ka duiñchu' na jax ja'k jum aa' na pim tu kua'da' gu jurnik kam, na pim bhaan titi'ñchoda' guch Xoi'kam jano' nat tu juu jurnik kam bhaan Paaskua ta'm. ²¹ Jai' sap biipi' ba tu koi'chgida' pim sia kut chakuim ai na pai' dhuuk tu daaxix ka' na pim biix maap tu jugia', gam sap jai' bax maik ka' pim. Bhai' sap xi ja niidhat japim gu jai' nam jix bhio'git mi ja'p jup darka' nam ti ti niirda' nam aaya' na pai' dhuuk pik tu daaxix ka'. ²² ¿Kux cham tu oi'dha' pim aa na pim mu pu xi chu jugai no' pim pui'x bhio' gio na pim mu pu xi io'ji gu tu' na pim jix ñaa ku pim ba' mummip bam xi'irappuidha' na pai'm aa'nda' na pim soi'm ilhdhat tu jugia' gio na pim tu i'ya'? Ja'p japim moo cham tu' ka'm ti ni'i'ñ. Ja'p jum aa' pim nañ jix bhai'ñ chaat jam bui pui' na pim jax jum bua.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nat jax ja'k tu juu guch Xoi'kam jurnik kam bhaan Paaskua ta'm (Mt. 26:26-29; Mr. 14:22-25; Lk. 22:14-20)

²³ Pui' ñich ja'k jam aa'ñ gu' nañ jax ja'k jix maat nat tu juu guch Xoi'kam jurnik kam bhaan Paaskua ta'm, palhiip iam biipi' dir nat ba' moo

ba iattulh maadit gu nobii'ñ. Ja'pni ja'k tu duu: Bii'pi' xi dhaagik gu paan ²⁴ xi chu taxchaabgidhak buiñor gu Dios nat ba' ta'tak jaisak mui' xi ja maa gu noonbi'ñ jup xi ja tiidak: “Dhi'ñir jiñ chuuku' na ba tu maakix nam mu'aa' na ba' aapi'm jix bhai' tu jam jimia'. Pui' pim tu buada' na pim ba' bhaan jiñ chi'ñchoka'.” ²⁵ Ba' na mit xi jugaak gu paan, guch Xoi'kam jup xi dhaagik maa'n gu alhi'ch ja'aa na mi jim gu biiñ gui' na uubas ki'n jup duñiix jup ja titda gu noonbi'ñ: “Dhi'ñi biiñ jir jiñ i'ñir na ki'n bhaan jix maati' ka' na xib dir maakam ba tu aagix ka' jam bui. Pui' pim jup tu buada' na pim ba' bhaan jiñ chi'ñchoka'.” ²⁶ Pui' ku ba' aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim pai' dhuuk tu kua'da' soi'm ilhdhat gu paan jurnik kam gio na pim tu io'da' gu biiñ alhi'ch ja'aa ta'm, ja aa'ñdhat jup jum buada' pim gu ja'tkam nat jax kai'ñkam muu guch Xoi'kam. Gammiji pim pui' pu tu buada' jano' juugit na pai' dhuuk gio bhai'p jimda' guch Xoi'kam.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na jax ja'k jum aa' nam tu't tu kua'da' nam pai' dhuuk bhaan ti'ñchoka' guch Xoi'kam

²⁷ Gu jaroi' ba' na pu'ñi cham mi' pui' duiñchugit tu kua'da' gu paan gio na tu io'da' gu biiñ nat jax ja'k duu diilh guch Xoi'kam jano' nat pai' dhuuk tu juu jurnik kam bhaan Paaskua ta'm, dhi'm ua'tulhdhidha' buiñor guch Xoi'kam, na gu' nañ jax ba kai'ch na dhi' pix bhaan jum ua'rgi'ñdha' gu tukga'n gio gu i'ra'n. ²⁸ Ja'pni ja'k jum aa' na pim tu't tu kua'da' gio na pim tu io'da': Bii'pi' pim xi chi'ñchoi na pim jax kai'ñkam jugia' gu paan gio na

pim jax kai'ñkam i'ya' gu biiñ, na pim pai'x bhai' xi chi'ñcho' na jax jir jum duukam ka' na pim ba' ba jugia' gio na pim i'ya'. ²⁹ Na gu' tulhiiñchuda' gu Dios gu jaroi' no' ja'p pix kua' gu paan gio gu biiñ no' ja'p pix io' cham jum matda' ir. Jum aa' na bii'pi'x mat ka' na gu paan bhaan jum ua'rgidha' gu tukga'n guch Xoi'kam gio gu biiñ na bhaan jup jum ua'rgidha' gu i'ra'n. ³⁰ Dhi' pu kai'ñkam mui'x kako'k japim jam tutku' bhaan na pim pu'ñi cham mi' pui' duiñchugit tu kua'da' gio na pim tu io'da' jurnik kam na pim ti bhaan ti'ñchoka' git guch Xoi'kam, jai' ba ko'iix am. ³¹ Na gu' no'ch jix bhai'x maat nach jax kai'ñkam jugia' gu paan gio gu biiñ nach kai'ñkam i'ya', cham tu'ch chulhiiñchu'nda' gu Dios. ³² Pu kai'ñkam jich chulhiiñchu'nda' gu' gu Dios na bhaan tiich aagi'ñdha' nach tu' bhaan cham am bua'tgida', kat jach chi ba' maati mi' dhir cham pui' ka tui'ngida'. Tiix aa' gu' gu Dios na git nim maa'n ku mu ja'k bhiiya' nam pai' gammiji mi' pup jim tulhiiñdha', mi' nam pai' ja'k bhiiya' gui' nam cham ti jii'ñdha' buiñor guch Xoi'kam.

³³ Ba' aañ xib ja'pni jam titda aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan: Xim ninirat japim na pim pai' dhuuk pu'ñi maap ba ji chu jugia' jurnik kam na pim bhaan ti'ñcho' guch Xoi'kam, na pim pai' bii'x mi' xi aaya' pai' na pim jum jumpada' na pim ba' maap bhai' ji chu jugia' gu paan gio gu biiñ na pim tu i'ya'. ³⁴ Pu xi chu jugai pim jam ki'aam jai' dhit no' pim jix bhio' na pim ba' cham jix bhio'git mu jii'mda' pai' na pim tu jugia', na gu'x bhai'm aa' gio soi'm ilhdhat na pim tu jugia' na ba' gu Dios cham ka jam tulhiiñchu'nka'. Ba' gu jai' na pim jiñ chikka na jax ja'k jix bhai' na pim tu duña', jano'ñ jam

aagi'ñdha' nañ pai' dhuuk dñlh mu jim.

12

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na bñx aixim tu'm tu maak gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aañ jix aa' na pim jix mat ka' na bñx aixim tu'm tu maak gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' gu tu' na pim jix aa'nda' nar jam a'mkam ka' na pim ba' dhi' bhaan tu juana' bhaankam gu Dios.

² Jano' na pim chakui ti jññdhat buiñor guch Xoi'kam, bñx aixim bhaan jum ua'tulhi'ñdha' pim, ja daanda' pim gu didios jup duiñxim nam pu cham tē kēē ni jī'x ni nam pu cham tu ñiok. ³ Gu' ba' xib na pim ba' ti jñgi'ñ buiñor guch Xoi'kam, jam a'm bap tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'. Dhi' ba' pui' jam jurtu'nka' na pim cham bhaamut ka aa'nda' guch Xoi'kam, pui' pix ja'k ba jam jurtu'n nar jam gē'kam tuk, na gu' bñxchu'x bhaai' na pu tu duñia' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda'.

⁴ Ji'k nam mi' pai' ti jñgi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, bñx aixim tu'm jir ja a'mkam ka' gu tu' nam jax dhuñia', gu' ji na gu' maa'n pix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na bñx aixim tu'm tu maak. ⁵ Gio gu tu' nam bñx aixim bhaan ba tu juanda' bñx ji'ma'n, jir maada'n pix guch Xoi'kam nam jaroi' bhaankam tu juanda'. ⁶ Gio gu Dios bñx aixim tu'm bhaan jup jich aagi'ñdha' na bñxchu'x bhaai' na pu tu duñia', ti maa'n pix jix jai'ch gu Dios gui' na pu'ñi bñxchu' bhaan jum ua'rgi'ñ, na gu' maaxik bñxchu'x bhaai' na pu tu duñia'. ⁷ Bñx ji'ma'n jich makia' ba' gu Dios gu tu'

na bhaan jix maati' ka' nach a'm tajaanix gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nach ba' dhi' ki'n maap jich gu'nguxdhidha'. ⁸ Jai' dhit gui' nam ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' ja maak gu matda' nam ba' bix aixim jix chu maati' ja aagi'ñdha' gu jai', jai' ba' jup ja maak gu matda' nam ba'x io'm tuukab ja'k xim ga'ngat jup ja aagi'ñdha' gu jai'. ⁹ Jai' ba'p ja maak nam jax ja'k jix io'm ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gio jai'p ja maak ip nam jax ja'k ja duduadhi'ñdha' gux kako'kkam. ¹⁰ Gio jai'p ja maak na jax ja'k bixchu'x bhaai'n ka' nam pu tu buada' nam tu' cham pai' dhuuk pu chu'm nii'ñdha' gu ja'tkam, gio jai' ja maak ip nam jix oo' ñiokda' nam pai' dhuuk bhaankam tu a'gada' gu Dios. Gio jai' ja maak ip nam ja aagi'ñdha' gu jai' nam jax ja'k tu jimda' no' silhkam jix Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios ja a'm jup tui'dhi', gio jai' ip gui' na ja maak nam ja aagi'ñdha' gu jai' nam jax ja'k tu jimda' no' cham ja a'm jup tui'dhi' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mdaga'n gu Dios. Jai' ba' na ja maak nax bhaai'n ka' nam jumai ñi'ook ki'n daanda', jai' am ip ba' gui' na ja maak nam jix maati' ke'ke' pu'ñi gu jai' ñiiñio'k. ¹¹ Ba' daipu' maa'n gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na tu maak bix dhi', gio diih ip gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' na makia' jaroi' na ihii'ñdha' gui' na jax chu'm bar a'mkamun' ka' ba' na pu tu duña'.

Na pui' ba ja tñda' gu Paablo nam maa'n tuuku'p duuk nam ji'k buiñor ti jügi'ñ guch Xoi'kam

¹² Bix nach ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ja'p ji buusan nach jir maa'n maa'nkam pix. Na gu'

maaxik gu tuuku' nach jax bax maat, sia ku mui' tu tuttuuidhix gui' na ki'n tu juan, bix maa'n tuuku'p tu'ii'. Pu'ni ba'p tu'ii' ich buiñor guch Xoi'kam nach ji'k buiñor ti jii'gi'ñ. ¹³ Na gu' jai' dhit gui' nam buiñor ti jii'gi'ñ guch Xoi'kam jir Israel kam ja'tkam am, jai' ba' cham. Gio jai' dhit jir tujuandam am pui' cham ji ja namkidhat, jai' ba' cham ip. Gu' ji na chich gu' maa'n maa'nkam pix jup jich dhuu jano' nat pai' dhuuk jich a'm jum tajaa gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' bix ji'ma'n. Maa'n pix gu' gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda' nat jich chajaan gu Dios, ja'p ji buus nat ki'n jich bopko.

¹⁴ Ba' pui' nañ jax ba kai'ch, guch chutku' mui' tu tuttuuidhix nach ki'n tu juan, cham tu'r maada'n pix. Bix ji'ma'n aagix ip nam tu' jax buada'.

¹⁵ No'm gu' tu ñiokda' git dhich chooton, ba' jax kai'ch maadit: “Aañ cham tu' bhaan bipio' dhi tuuku', nañ gu' cham tu'r nobii'ñ.” Ba' dhi' cham tu' na moop jir pui' ka' sia ku pui' kai'ch, na gu' dhi' pix tuuku' bhaan tu daagich jup kai'chdha' na jax chu'm bhaan tu daa'nka' gu nob na aa'nda'.

¹⁶ Piam kum gu' guch ñaanak tu ñiokda' git, ba' jax kai'ch maadit: “Aañ cham tu' bhaan bipio' dhi tuuku', nañ gu' cham tu'r bui'ñ.” Sia cham tu' na moo pui'p ba tu tui'ñgida', na gu' dhi' pix tuuku' bhaan jup darka' gu buupui na jax chu'm ka'm bhaan tu daa'nka' diilh. ¹⁷ Gio gu' no' daich bui ka' git bix na ji'x jir jich chuuku', cham te ke'ke'ch git. Gio no' gu' daich ñaak ka' git ip, cham ti i'bhida'ch git. ¹⁸ Gu' ji na gu' gu Dios diilh jix maat na tu' tum aa', bhai' pu tuch chuttui ba' nat pai' ilh diilh.

¹⁹ Gio gu' cham tu' jai'ch ka' git guch chutku' no' git daich buupui jai'chdhihia' piam daich ñaak. ²⁰ Gu'

ji nat gu' pui' ja'k jup jich dhuu gu Dios nach jax ja'k bar tu'm ba'. Sia ba' ku bix aixim tu'm tuch chuttuidhix nach ki'n tu juanda', bix maap maa'n tuuku'p duuk ich.

²¹ Gio gu' no' moop tu ñiokda' git guñ bui, cham jir am na jax chitdada' guñ ñob na cham tu' ki'n palhbui'ñ, ni guñ mo' ku pui' titdada' guñ chooton no' moo pui'p tu ñiokda' git, bix maa'n nam jax pix jum papalhbui'ñ gu'. ²² Na gu' sia kut ji'k gampai' tuutu'm jich a'm tu tuttu gu Dios, dhi' pik jix io'm jich palhbui'ñ. ²³ Gioxbhai' bua't ti'ii'ñka' ich gu tu' nach cham tu' bhaigim ni'ñdha', gam gu tu' nach jix xi'irgi'ñdha'. ²⁴ Cham tu' ja'xbui' pui'x bhai' ja bua't tu ja ti'ii'ñ ich gui' nach cham ja xi'irgi'ñ, nat gu' gu Dios diih pu pui' ja'k duu nach pu'ñi tu' ka'm ja niidhat jix bhai' ja buada' gui' nach ti' gampai' ja ni'ñdha'. ²⁵ Bix ji'ma'n jum aa' ba' nam jum papalhbui'ñdha' na ji'k jich a'm tu tuut jich chuuku' am na ba' bix guch chuuku'x bhai' tu jimda'. ²⁶ No' jax chu'm jix ka'ook gui' na ji'k ya tuch chuttuidhix jich chuuku' am, bix maa'n nam jax pix jix kako'k ka', nam gu' bix maa'n tuuku' bhaan tu daa'nka'. Gu' ba' no' ñich jix bhai' xi dhuu gu jax chu'm nax ka'ook ka', bix jam bhai'p ji duduadhia', maap jam jix bhai' bam taat ka'.

²⁷ Pu'ñi ip ba' aach nach ji'k ti jigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, bix maap maa'n maa'nkam pix jup tu'ii' ich bima'n guch Xoi'kam, ja'p ji buusan na guch Xoi'kam jir tuuku', aach ba' bhai' pix bhaan tuttuidhix na ki'n tu juan. ²⁸ Jix aa' gu' gu Dios na ja bui guch Xoi'kam jigi'ñdham jix jai'ch ka' am gui' nam nai' jimit tu a'gidha' gu ñio'ki'ñ, jai' ba' gui' nam mi' dhir bhaankam jup ja aagi'ñdha' gu

jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa'nda', jai' ba' gui' nam jix bhai' ja a'gi'ñdha' gu ñio'ki'ñ gui' na tu ua'ñix na jax kai'ñkam Jup jum kai'ch, jai' ba' nam jix bhai'm duukam Jup tu buada' na ni jaroi' ku cham pai' dhuuk pu chu'm ti nii'ñdha', jai' ba' nam tu duduadhi'ñdha' gux kako'kkam, jai' ba' nam ja palhbui'ñdha' gu jai' ja'tkam sia tu' na pix ki'n, jai' ba' gui' nam jix gi'm ki'n ja silhka'nda' gui' nam pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gio jai' gui' nam jai' ñiiñio'k ki'n jix maatit tu daanda'.²⁹ Gio gu' cham tu' maa'n pix büx jir jam a'mkam gu tu', pui' na jax maadit no'r a'mkamu'n na nai' jimdat tu a'gidha' gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham tu' büx na pim jir ji'kia'n maa'n na jax pu chu'm jir jam a'mkam ka'. Ni ku cham büx jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n na ja aagi'ñdha' gu jai' nam jax ja'k mi' pui' jüimda' nam ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam. Gio cham tu' büx jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n na pu tu duñia' na tu' jaroi' cham pai' dhuuk pu chu'm nii'ñdha'.³⁰ Sia cham tu' büx jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n na ja duduadhi'ñdha' gux kako'kkam, ni sia ku cham büx jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n na jumai' ñi'ook ki'n jix maatit tu daanda', gio ni ku büx jir jam a'mkam ka' no' maadit jir a'mkamu'n nax maatit kēē pu'ñi gu jai' ñiiñio'k.³¹ Diih japim xim ga'ngada' büx ji'ma'n na jax chu'm jix io'm jir jam a'mkam na pim ba' dhi' bhaan tu juana'. Kani nañ bhaan Jup xi chu jam a'gidha' gui' na tu'x io'm jum aa' na pim pu duñia' na ba'x bhai' tu jam jimda'.

13

Na baja aagi'ñdha' gu Paablo na jax ja'k tu jimda' gu jaroi' no'x chu joi'gi'n

¹ No'ñ cham tu joi'gi'n, pu cham tu' mi tigia' iñ siañ chi mui' ñiiñio'k ki'n jix maatit tu daan, siañ chi moo tii ja ñi'ook ki'n gu noonbi'ñ gu Dios jix maatit ki'n tu daan. Ja'p pix kai'chdha' iñ na jax gu baiñum piam tu' jooxia' kilhdha' no' jaroi' ki'n ti gib. ² Piam sia ku tiiir jiñ a'mkam nañ bhaankam gu Dios ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa', piam kuñ bix jix chu maat na ji'k tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n gio na jax ja'k tu tu'ii', piam sia kux bhaai' nañ ja joiñchuda' gu oi'dha' nañ jix bhai' ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' pix ji no'ñ gu' cham tu joi'gi'n, pur cham tu' ka' iñ. ³ Piam sia ku ñich tii tu ja maa bix gu tu' nañ bia' gui' nam cham tu' bia' ni ji'x, sia ñich chi moo bhaankam tii xi muu gu jaroi' nañ pui' jiñ aagit nam gatuuk pix jix bhai'ñ aa'nda' gu ja'tkam, gu' pix ji no' ñich gu' cham tu joi'mdak muu, pur cham tu' ka' iñ sia pik nar jax ka' git.

⁴ Gux chu joi'gi'n, dhi' pui'm tüiti' no'ñ jix maat nañ jax ja'k nakga' no'x buam tuñ jim, gio nañ jix bhai' ja buada' gu jai'. Gio nañ cham tu' bhaan ti jügam ka', gio nañ cham tu' nai' pix am ja nini'ñchu'nda' gu jai' gu tu' nañ xi bia'ka'. Gio nañ cham tu' ka'm gè'kam jiñ chaat ka', ⁵ gio nañ cham giilhim tu ñiokda', gio nañ cham diilh xiñ joi'gi'nda'. Gio nañ cham bhaamdar ka', ni kuñ cham jiñ jur am bia'ka' gu bhaamdara'. ⁶ Gio nañ cham tu' bhai'ñ chaat ka' no'ñ jix maat na cham jir am gu tu' no't mi' pai' jax tum duu, no' am giixim

gu tu' na ba'x bhai'ñ chaat ka'. ⁷ Cham tu' bhaan jañ jax jir jiñ aa'ndam ka' no'ñ tu' silhkam jix chu joi'gi'n, siañ jax jiñ chulhiñ. Jir jix chu nakoo'nda' iñ, gam nañ ti jügi'ñdha' tu' na jax jum kai'chdha'.

⁸ Gammiji pux jai'ch ka' dhi' nax chu joi'gi'n jum tütü', cham pai' dhuuk jugia', na gu' pu cham tu ju'ngi. Dai gu jaroi' na bhaankam ka tu a'gada' gu Dios na ba' jax chu'm tanoolh cham pai' ka tu a'gada', daipu' na xi ja aa'ñdhimii na jax ja'k jix aa'nda' gu Dios. Ni ku cham pai' jaroi'p ka tu daanda' gu jumai ñi'ook ki'n, ni ku cham kam aa'nda' sia ku jaroi' bix aixim jix chu maat ya' dhi oi'ñga'n. ⁹ Na gu' gu jaroi' na bix aixim jix chu mat ka' na ji'k tu'x chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n, gio gu jaroi' na bhaankam gu Dios ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa'nda', dhi' ja'p ji buusan nam tütüki' bhaan oipoda'. ¹⁰ Ba' jano' na pai' dhuuk pik bar maaxik ka', cham pai' ka oipoda' am dhi gook, ja'p ji buusnia' gu' nach kooksit bhai' ji ñiñña'.

¹¹ Aañ jano' nañ jir alhii kat, pui'ñ ja'k tu jimdat na jax ja'k tu jimda' maa'n gu alhii, nañ jax ja'k jiñ aa'nda', gio nañ jax ja'k tu a'gada', gio gu tu' nañ jax ja'k jix maatit kèkè'. Ba' xib nañ bar gè' maa'nkam, cham tu' pui' kia'. ¹² Pu'ñi ba'p ji buusan xib aach nach ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, nach gu' chakui bhai' maat na jax pik jir tu'm kam gu Dios. Ja'p pix jich ñii'ñ ich panaas xib na jax no'ch jich ñini'ñ bhaan gu baiñum totbikdam nach jix koomgim jix maax ka'. Pu'ñi ja'k pix jup ji buusan sia no'ñ bix aixim tiix chu maat ya' dhi oi'ñga'n, ku gu'm aaya' ji gu tanoolh nach pai' dhuuk jix bhai' machia' gu Dios na jax

pik jir tu'm kam, ja'p na jax gui' bhammi dir bha ja'k na gammiji pux bhai' xiñ maat aañ nañ jax jir tu'm, maaxik mia'n dir ba tigia' ich gu'. ¹³ Ba' baik pix jum aa' nach bhaan tu daa'ñchu'nda' gammiji: Nach tu' silhkam ti jii'ñdhat buiñor guch Xoi'kam mi' pui' jii'mda' na jax jix aa', gio nach tu' silhkam ti jii'gi'ñdha' na pui' tu duñia' gu Dios nat jax ti, gio ba' nach tu' silhkam jix chu joi'gi'nda'. Ba' dhi baik nañ ja aa', dhi' pik jix io'm jum aa' nach tu' silhkam jix chu joi'gi'nda'.

14

Na bhaan ba tu a'ga' gu Paablo gu jai' ñiiñio'k

¹ Gammiji pim jix chu joi'gi'nda'ñ jaaduñ, gio ba' na pim gammiji bhaan titi'ñchoka' na gu Dios jam makia' gu tu' nar jam a'mkam ka' bix ji'ma'n na pim ba' dhi' bhaan tu juana'. Dhi' pik japim jix aa'nda' na git jir jam a'mkam ka' na pim bhaankam gu Dios ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jii'gi'ñdham na jax ja'k jix aa'nda'. ² Gu jaroi' no' pim cham maatit kēē na jumai ñi'ook ki'n tu daan, dhi' bhaan jix maati' ka' na dai gu Dios buiñor tu a'ga, cham tu' gu jaroi' ya' kam dhi oi'ñga'n. Diilh gu ii'mdaga'n gu' na buiñor tu daanda' gu Dios, pu cham jaroi' maatit kēēkē' ba'. ³ Na gu' gu jaroi' no' bhaankam gu Dios tu a'ga na jax ja'k jix aa', jix maatit kēēkē' pim, ba' dhi' ki'n jum gu'nguxdhat mi' pui' xi jii'mda' pim, dhi' ki'n jix bhai' tu tatda' ka' ba'. ⁴ Gu' ba' no' jaroi' tu daan gu jumai ñi'ook ki'n na pu cham jaroi' maatit kēē, diilh pix tum daa'ñxi'ñdha' na ba'x bhai' kabkaidha' na ti jii'gi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, gu jai' ba'

pu cham ja palhbui'ñdha'. Dai no' bhaankam gu Dios ja aagi'ñ na jax ja'k jix aa' na ba' jai'p ja palhbui'ñdha', nam gu'x maatit kēēkē' na jax kai'chdha'.

⁵ Aañ tiix aa' na pim git bix jai' ñiiñio'k ki'n tu daanda' buiñor gu Dios, gu' ji nañ gu'x io'm jix aa' na pim bhaankam gu Dios ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa'nda'. Jix io'm jir am gu' dhi' pui' ja'k, cham tu' pui' na jax nañ jumai ñi'ook ki'n tu daanda' buiñor gu Dios. Jir am ip dho no' gu'x jai'ch gu jaroi' nax maatit kēē, dhi' ba' mi' dhir jup ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax kai'ñkam jup kai'ch nam ba' ki'n jum gu'nguxdhai mi' pui' xi jüimda' na jax jix aa' gu Dios. ⁶ Pui' na jax aañ no' ñich jax chu'm tanoolh mu jimik jam bui tu daani buiñor gu Dios jumai ñi'ook ki'n na pim jax chu'm pu cham maatit kēē, pu cham jaroi' bhaan baapkia', na gu' pu cham jaroi' maatit kaaya'. Jir tu' kub ka' pix ba' nañ mui' ba jimia' gio sia ku pimit ti bañ kai. Gu' cham no' ñich gu' tu jam a'gi na jax ja'k jix aa' gu Dios ki'n gu ñi'ook nach jax chu'm jix maatit kēē, bix jix maatit jiñ kaaya' pim gu'.

⁷ Gio gu' dhi' ja'pni ip, no' maa'n nam jax pix tu kuuda' git gui' na ki'n tum sab, pui' na jax gu kichaar piam gu labeer, cham bhai'm kai'chdha' git gu saasab. ⁸ Gio ja'pni ip, no' cham bhai' tu kuu gu kuichdhakar gui' na ki'n tum kuichu'n no'r jigialhi', cham maatit kaaya' am gu sandaarui'x sia kut ti ba tum kuich nam jix bhai' bam duñia' nam tu kokda', ja'p jum aa'nda' am na ja'p pix tum kuichu'nda'. ⁹ Pu'ñi ba'p jam kēēkē' am gu jai' nam pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam no' pim jai'

ñiñio'k ki'n tu daan, pu cham maatit jam kēēkē' am, jir tu' kub ka' p̄x ba' na pim ja kaichdhat tu daanda'. ¹⁰ Mui' ñiñio'k dhop jix jai'ch ya' dhi oi'ñga'n, dai nam gu' dai gui'x maatit kēēkē' jax chu'm nam pu chu'm tu a'gada' gu ja'tkam, nam gu'x bhai' tu a'gada', gio nam jix bhai' norrada' na jax ja'k jum aa'. ¹¹ Pui' na jax aach ya' gu diilh jich ñi'ook, no' jaroi' maakam dir ja'k jimdat ti xi chuch a'gi'ñ, no' gu' cham mi' pui' norra na jax ja'k jum aa', dhi' bhaan jach pu machia' na cham tu'r ya' kam ka'. Gio aach ya' dir mu ja'k ba pui' ip no'ch ti xi chu ja a'gi'ñ ki'n gu ja ñi'ook mu pai' maakam ja'k no'ch cham mi' pui' norra na ja'k jum aa', dhi' bhaan pu machia' am nach cham tu'r mi' kam ka'. ¹² Pui' kuñ ba'p jam titda na pim gui' p̄k jix aa'nda' nar jam a'mkam ka', na jax chu'm jam palhbuidha' na pim ki'n b̄ix jix io'm kaapakaidha' na pim ti j̄igi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam.

¹³ Ba' no' gu' jaroi'r a'mkamu'n na tu daanda' gu jumai ñi'ook ki'n, xi chañia' ip gu Dios na pui'p jir a'mkamu'n ka' nax maatit kēēkē' dhi jumai ñi'ook na ba'p ja aagi'ñdha' b̄ix nam ji'k mi' pai' maap jup tui'ka' na jax jir jum duukam. ¹⁴ Na gu' no'ñ tu daan buiñor gu Dios gu jumai ñi'ook ki'n, jir silhkam nañ dai guñ ii'mda' bhaan tu daanda' cham jiñ matda' ir. ¹⁵ ¿Jax japim ba' ja'k ilhii'ñ nach duñia' jai' dhit no' pu chu'm jir jich a'mkam? Aa dho nach b̄ix gook ki'n tu daanda', jich ii'mda' bhaan gioch matda' ir. Sia no'ch kantaarxi'ñ gu Dios, jich ii'mda' bhaan nach kantaarxi'ñdha' gioch matda' ir ip. ¹⁶ Na gu' no'ñ daiñ ii'mda' bhaan tu daan, ba' no' gu' xiñ kēē ip jumai na chakui bhai' maat gu ñio'ki'ñ gu Dios, cham maatit

jiñ kaaya' nañ tii taxchaabgi'ñdha' gu Dios, pu cham mat ka' ba' nañ jax ja'k tu dañia'. ¹⁷ Cham tu' ba' tu' ki'n palhbuidha' iñ gu jumai na tiiñ biiim tu dañia', sia ku ñich gu' aañ joidham tix bhai' xi dhuu na ñich taxchaabgi gu Dios. ¹⁸ Jir jiñ a'mkam dho ip aañ nañ tu dañia' buiñor gu Dios gu jumai ñi'look ki'n, cham tu' na cham. Jix io'm jix bhai'x maatit tu daan iñ, cham tu' pui' na jai' dhit aapi'm. Aañ dhi' bhaan taxchaabgi'ñ gu Dios. ¹⁹ Gu' ji na gu' nañ pai' dhuuk ja bui bap tui'ka' guch Xoi'kam jügi'ñdham, aañ cham tu' jumai ñi'look ki'n tu daanda', nañ gu'x maat nam cham maatit jiñ kaaya', cham tu' ki'n ja palhbuidha' gu' sia kum tiiñ kēē. Pui' kuñ ba' ji'k jix chamaam pix ñokia' na xim kaima ka', na gu'r tu' kub ka' sia ñich mambhix miil ñio na ñich tu daani buiñor gu Dios no'm gu' pu cham maatit jiñ kēē.

²⁰ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, diilh japim jix bhai' xim ga'ngada' na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnia' dhi' nañ tu' bhaan tu a'ga. Ja'p na gē'gēr ja'tkam japim bhaan xim ga'ngada', cham tu' ja'p na tu' a'aalh nam gampai' pix ti ilhii'ñdha'. Jii' ji gu tu' nar ua'tulhdhara' na pim gampai' pix ilhdhat cham pu buada', ja'p na gu a'aalh nam gu' cham tu' ua'tulhdhara' bhaan titii'ñchoka'. ²¹ Gio gu' ja'pnip jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam: “Jup kai'ch gu Dios: Jai' ñiiñio'k ki'n jañ tu ja a'gidha' dhi Israel kam ja'tkam, jiñ a'mkam tu ja a'gidha' am gu mik dir kam nam jai' ñiiñio'k ki'n tu a'ga, gu' ji nam gu' sia pu'ñi ja'k cham mi' pui' jimia' nañ jax jix aa'.” ²² Dho jaiñ, dhi' bhaan jix maati' na cham tu' tum a'ga gu jai' ñiiñio'k ki'n ja bui

gui' nam ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, gu' ja'ppi sap dai ja bui gui' nam cham ti jüigi'ñdha'. Ji' ji no'ñ bhaankam tu a'ga gu Dios na jax ja'k jix aa' na ba' ja bui tum a'ga gui' nam ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam, na gu' dai dhi' ja bui tum a'ga gu pu chu'm, cham tu' ja bui gui' nam cham ti jüigi'ñ. ²³ Kani no' pimit ba ji tu daani buiñor gu Dios maap jim jumpadak, no' gu' maadit mi'p tu'ii' ip gu jaroi' na cham pik ti jüigi'ñ buiñor guch Xoi'kam piam ku gu' pu cham ti jüigi'ñ, dai na ja'p pix mi' jam kee. Ba' no' pimit gu' aapi'm bix ji'ma'n jai' ñiiñio'k ki'n bhai' ji tu daani, pui' dhom aaga' gui' na pim bax ñanaanbi'. ²⁴ Gu' cham no't gu' jaroi' maadit bhai' ji chu a'ga ki'n gu ñi'ook nam jax chu'm jix maadit kee' bix na ja aagi'ñdha' na jax ja'k jix aa' gu Dios, na gu' xim ga'ngada' ba' gui' na ja'p pix jam kee'. ²⁵ Katti ba' iam dhi' bhaan ba machia' na jax jir tu'm ii'mdagaram bhaan, ba' dai na soi'm ilhdhai ba dañia' gu Dios o'lhia'n ki'n kikboi, ba ti jüigi'ñdha' ba' mi' dhir na silhkam jam a'm ti ñii'ñ gu Dios.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam pui' ja'k tu daanda' na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnia'

²⁶ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, palhüp pix jañ ba tu jam a'gi'ñdha' dhi' nañ jax chu'm bhaan tu jam a'gi'ñ. Na pim pai' dhuuk pu'ñi maap jum jumpadai ba ji chu dañia' buiñor gu Dios, jai'm tu kantaaru' bhaan dir gu Saalmus ta'm na tu ua'ñix, jai' ba nam tu ja mamtuxdha' gu jai' nam jax ja'k tui'ñgida', piam nam ja aagi'ñdha' jax ña ja jurtu'nka' gu Dios. Jai' ba' nam pu'ñi jai' ñiiñio'k ki'n tu dañia' buiñor gu Dios, jai' ba' nam ja

aagi'ñdha' gu jai' nam jax kai'ñkam jup kai'chdha' dhi' nam ba tu dañia' jai' ñiiñio'k ki'n. Jax ña pim ja'k ki'n jix io'm kaapakaidha' na pim ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na pim pui' xi chu duñiidha'.
²⁷ Ba' jai' no'm pu'ñi bax chu a'gak jai' ñiiñio'k ki'n, ji'k gook piam baik nam tu a'ga', cham tu' mui'. Gio ji'ma'n pix nam mui' ji chu a'ga', cham tu' maap maa'n jimdam. Gio nam jix jai'ch ka' gui' nam jix maatit ja kēēkē' nam ba' mi' dhir jup ja aagi'ñdha' gu jai'.
²⁸ No' cham jaroi' jai'ch, pui' dho cham jaroi' tu a'gada' ja bui guch Xoi'kam jügi'ñdham. Ji' ji na dilhkob ja'k xi jimii silh tu a'gidha' diilh gu Dios.
²⁹ Gio gui' nam jix chu a'gak ka' na jax ja'k jix aa' gu Dios, pui' gook piam baik jam pix jup tu a'ga', cham tu' mui', gio pui' ji'ma'n pix ip, cham tu' maap maa'n jimdam. Ba' gu jai' nam mi'p tui'ka', dai nam xim ga'ngada' no' moor pui' na jax kai'ch piam ku gu' cham.
³⁰ Gu' ba' no't gu' jotmoda' maadit jax jurtuda gu Dios gui' nam mi'p tui'ka' na ka tu a'gada' gu jumai, dhi' biipi' xi chiñia' pim na xi jam aagi'ñdha' jax ña jurtu'n ka' gu Dios, gu jumai ba' ka xim niira'.
³¹ Pui' ja'k japim duiñchu'nda' na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnichgida' nam pai' dhuuk pu'ñi bax chu a'gak ka' jai' na jax ja'k jix aa' gu Dios, nañ gu' aañ jix aa' na pim jix bhai' tu maachidha' gio na pim dhi' ki'n jum gu'nguxdhat jum dikoo'ñdhatgida' na pim mi' pui' xi jiimda'.
³² Gu jaroi' na bhaankam gu Dios ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa', jum aa' na mi' pui' tu a'gada' na jax ja'k jum aa' nam tu a'gada' gui' na pu chu'm ki'n ja daraas gu Dios, cham tu' na biix aixim kaichdha'.
³³ Na gu' gu Dios cham aa' nam biix aixim jum aa'nda' gu

ja'tkam nam cham maati'ti ji kēēket gu tu', gu' ja'pji na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnichgida' ja bui.

Ba' pui' nach jax ja'k jup ba duiñchu' bix nach ji'k ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam, ³⁴ nam gu u'uub pix cham ñiokda' na pai' dhuuk tum a'gada' gu ñio'ki'ñ gu Dios mi' pai' na pim maap jumpax ka' daich Xoi'kam jügi'ñdham, gu' ja'pji nam tu' ka'm ja ñi'ñdha' gu ja bipna' nam mi'p tui'ka', pui' na jax tu aagix gu ñio'ki'ñ gu Dios. ³⁵ No'm jix bhai'x maachik gu tu', mummi pai' kia'mi'ñ eji diilh tikka' gu binga'n na jax jir jum duukam gu tu', cham tu' na mi' bhai' ba ti tikkada' na ka tum a'gada' gu ñio'ki'ñ gu Dios.

³⁶ Jix maat japim gu' nat cham tu' jam bui dhir jai'chdhir gu ñio'ki'ñ gu Dios, ja'kbui' kat jam bui ai gu'. Ni ku pim cham jax jum aa'nda' nat dai aapi'm jam bui ai, mui' kap ji nat pui'p ba ja ai.

³⁷ No' jaroi' pui'm aa' na dhi'r a'mkamun na ja aagi'ñdha' gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa' gu Dios, piam ku jaroi' pui'm aa' na mi' pui' jim na jax jurtudim gux Dhuudu' kam jix Uañ Ii'mda', dhi' bhaan matgilhia' na silhkam jir pui' no' ti jügi'ñ na Dios pix pui' ja'k jix aa' dhi' nañ ji'k jax mu tu jam ua'ñi'ñ. ³⁸ Ba' no' gu' cham ti jügi'ñ, dhi' bhaan jix maati' ka' na cham tu'r pui' ka', ba' guch Xoi'kam cham tu'p kam buixdha' ip buiñor.

³⁹ Ba' aañ pu jam titda aapi'm jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim dhi' pik bhaan titi'ñchoka' na git jir jam a'mkam ka', na pim ja aagi'ñdha' guch Xoi'kam jügi'ñdham na jax ja'k jix aa' gu Dios. Gio cham tu'ñ ja'p kai'ñkam jup kai'ch ip na pim cham ja do'ñchoka' jai' dhit no'm jix chu daañik jai' ñiñio'k ki'n. Jir am ji no'm jix chu daañik, ⁴⁰ dai

pix ji na pim mi' pui' tu duiñchu'nda' na jax ja'k jix bhai' ji chu buusnichgida' jam bui bix.

15

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nat guch Xoi'kam duadik giop buus mi' dhir koi'ñga'n tir

¹ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, xib jañ ba' giop xi jam ti'ñchoixdha' na jax jum kai'ch guch bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam dhi' na ñich jax chu'm tu jam a'gi, dhi' na pim bhaan ti jii'ñdhat mi' pui' jiiim sia gu xib. ² Dhi' pix jix bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam cham mu ja'k jam bhichdha' na pim pai' gammiji mi' pup jum tulhiñdha' no' pim gammiji mi' pui' xi jiiim na jik' jax jum kai'ch na pimit kai jano' na ñich tu jam a'gi. Na gu' no' pim cham mi' pui' jiiim, jir ja'p pix sia ku pim tii ti jii'gi'ñ.

³ Jano' na ñich jax kia'pix bhammi tu jam a'gi aapi'm jiñ jaaduñ, dhi' pix jañich jup jam aa'ñ na ñich aañ jax chu'm jup tu maat. Ja'pniñ jam titda nat guch Xoi'kam jich a'mkam muu ki'n guch ua'tulhdhara'. Ba' ja'pni tu ua'ñix maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam ⁴ nat baik tanoolh mi' juruuñ na mit pai' tii gu tukga'n, mi' dhir ba' gio dua'ñdhak jup buusai' gu Dios. Gio ja'p iam ja'pnip tu ua'ñix ⁵ nat mi' dhir maa'n kap bam maax buiñor gu Peegro, mikkat bix ja bui bam maax gu noonbi'ñ. ⁶ Jix io'm mikkat ja bui bam maax jix chamaam sianto gui' nam buiñor ti jii'gi'ñ. Mui' pui' dudua am xib gui' na mit maaxik tii, sia ku mit gu' jai' dhit ba koi. ⁷ Mikkat buiñor bam maax

ip gu Santiago, mikkat gio bix ja bui bam maax ip gu noonbi'n.

⁸ Mikkat dai aañ pix jiñ bui bam maax, cham tu' jumai buiñor kam maax, ja'p ji buusan nañ bar jigix ga'n pix. ⁹ Pui' kuñ ba' cham tu' ka'm jiñ ilhii'n ja bui gui' nam biipi' dir pu bar noonbi'n guch Xoi'kam, ni ku iam xiñ ñamiik nañ pui'n chiti'nda' nañ pui'p jir nobii'n guch Xoi'kam, nañ gu'x ja bhaamkidhat gui' nam kaichgida', jir ja'tkam tugi'n ka' gu' ti gu Dios. ¹⁰ Gu' ji nat gu' xiñ joi'mdak jiñ chigik diih gu Dios pu chu'm ki'n jiñ dhai nañ jir nobii'n ka' guch Xoi'kam, pui' nañ jax bar nobii'n ba' pui xib. Ba' cham tu'r tu' kub buiñor gu Dios nat xiñ joi'mdak pu chu'm ki'n jiñ dhai, na ñich gu' gè' bhaankam ba tu jua, cham tu' pui' na jax gu jai' nam jup jir noonbi'n guch Xoi'kam. Sia ku gu' cham tu' moo aañ diih nax bhaai' nañ tu jua, gu' ja'pji gu Dios pix na xiñ joi'mdat jiñ palhbui'nchu'. ¹¹ Ku gu' cham jax bua ji sia ku ñich aañ tu jam a'gi piam sia kum gu jai' noonbi'n guch Xoi'kam tu jam a'gidha' git, na gu' maa'n nam jax pix pu chu'm jup tu jam a'gidha' git na pim jax chu'm bhaan ti jii'ndhat mi' pui' ba jiiim xib.

Na baja aagi'ndha' gu Paablo nam duduadii giop baapmigia' gui' nam ba ko'ix ka'

¹² Ba' aach pu chu'm nai' tu a'gim nat guch Xoi'kam duadii giop buus mi' dhir koi'nga'n tir, gu' ji na gu' jai' dhit aapi'm sap pui' kai'ch nam gu koi'nga'n cham jixdha' duduadii giop ka baapmigia'. ¿Jax japim ba' duukat pui' kai'ch? ¹³ No'r silhkam ka' git nam gu koi'nga'n cham jixdha'

duduadii giop ka baapmigia', dho bak pui mi' pai' kaat gu tukga'n guch Xoi'kam na mit pai' tii. ¹⁴ Gio no'r silhkam ka' git nat guch Xoi'kam cham tu' duadiik giop buus mi' dhir koi'nga'n tir, dho bak pur cham tu' ip nach nai' pu chu'm tu a'gim, ni ku pu cham tu' bhaai' sia ku pim aapi'm pui' ja'k tii ba ti jii'gi'ñ. ¹⁵ Gio bhaankam iatda'ch pix git gu Dios nach pui' kai'ch nat gui' dua'ndhak buusai' mi' dhir koi'nga'n tir guch Xoi'kam sia kuch gu' tiix maat na cham tu'r silhkam, no' gu' pui' cham jixdha' giop duduadii ka baapmigia' am gu koi'nga'n. ¹⁶ No' pim aapi'm pui' ja'k ti jii'gi'ñ nam gu koi'nga'n cham jixdha' duduadii giop ka baapmigia' nañ jax ba kai'ch, dhi' bhaan jix maati' na pim sia pui' ja'k ti jii'gi'ñ nat guch Xoi'kam cham tu' duadiik giop bam. ¹⁷ Gio pu cham tu' bhaai' sia ku pim aapi'm tii ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam no't gu' pui' cham duadiik giop buus guch Xoi'kam mu dir koi'nga'n tir, maa'n na jax jam a'm jup tu'ii' ba' gu ua'tulhdhara'. ¹⁸ Gio gui' na mit ba koi' tii xi chi jii'ndhak buiñor guch Xoi'kam, pu mai' ba suulh jamit ip bak. ¹⁹ Ja'p moox buam aach nach jik tii ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam no' gu' dai ya'ch chutku' bhaan nach ka dudua nax bhai' tuch jimda', mi' dhir nach pai' ko'ya', pu cham maat ich no'x bhai' tuch jimia' ka' ba' cham.

²⁰ Gu' ji na gu' maaxik jir silhkam nat guch Xoi'kam duduadiik giop buus mi' dhir koi'nga'n tir. Ja'p ji buus na jax gu bhaidha' na maa'n bii'pi' bhaaya' na ba' gu jai'p ba bhaaya', nach gu' aach mi' pui'p bhichu' nat pai' bhii guch Xoi'kam.

²¹ Pui' nat jax chum duu bijik nat maa'n pix bhaan

dir gu maa'nkam jai'chdhir gu muuki', xib pu'ñi ip, maa'n pix jup jai'chdhir gu maa'nkam nat pui' ja'k jup tu duu nam duduadii baapmigia' gu koi'ñga'n.

²² Piam ja'pni ip, jax ña pim ja'k jix maatit kaaya': Gu Adaan pui' ja'k jich boi'ñxi nach jir tu ko'dam ka', ba' guch Xoi'kam pui' ja'k jup jich boi'ñxi nach duduadii giop baapmigia' nach ka ko'iix ka'.

²³ Gu' ji na gu' dhi' aagix na pai' dhuuk pui' tum duñia', pui' na jax guch Xoi'kam nat biipi' duadik ba buus mi' dhir koi'ñga'n tir, aach ba' nach ji'k ti jii'gi'ñ buiñor gatuuk duduadiip baapmigia' na pai' dhuuk gio bhai'p jimda'. ²⁴ Jano' ba' bam aaya' nam tiimo' dhi oi'ñga'n, ba' guch Xoi'kam gampai' ja iabu' gui' nam kar gē'gērkam ka' ya' dhi oi'ñga'n, gampai' pix ji bi'ya' am, sia gui' na kax bhaai'n ka' nam biix aixim pu tu duñia' na jax chu'm cham ji'xdha' jaroi' ja'p pix pu tu duñia'. Ba' dai gu Dios, Gi'korga'n guch Xoi'kam pix bax jai'ch ka' nar gē'kam ka', na gu' guch Xoi'kam pix pui' ba tu duñia'. ²⁵ Gē'kam ki'n ya aaya' gu' guch Xoi'kam dhi oi'ñga'n bhaan, ba' biix pui' ja duñia' nam cham tu' ki'n ji bi'ya' gu gē'gērkam gui' nam cham kii'galhdha'. ²⁶ Jix io'm gatuuk am jup xi chibaañdha' gu muuki' na ya' kar gē'kam ka' dhi oi'ñga'n bhaan, pu cham tu' ki'n ji bi'ya' ip, pu cham ba' pai' ka jai'ch ka' gu muuki'. ²⁷ Gu Dios pix diih pui' ja'k ti na biix bitaa'n bap tu tui'ka' guch Xoi'kam na ji'k tu'x chu jai'ch. Ba' na pui' kai'ch gu Dios na biix bitaa'n bap tu tui'ka' guch Xoi'kam na ji'k tu'x chu jai'ch, cham tu' na biix jum aagit jup kai'ch gu Dios na bitaa'n bap tui'ka' guch Xoi'kam. Jax dhui na gu' gui' pix ba' pui' tu duiñchu' na bitaa'n bap tu tui'ka' guch Xoi'kam

bïx na jî'k tu'x chu jai'ch. ²⁸ Ba' na pai' dhuuk bïx bitaa'n bap tu tui'ka' guch Xoi'kam, guch Xoi'kam dïlh pui'p jum duñia' na bitaa'n jup tui'ka' gu Dios, na gu'r Gi'korga'n. Na gu' gu Gi'korga'n pui' ba tu duñia' na bïx bitaa'n bap tu tui'ka' na jî'k tu'x chu jai'ch, bïx ba' bhaan jup tu tui'ka' gu Dios na jî'k tu'x chu jai'ch.

²⁹ Jai' dhit sap ja a'mkam jup jum bopkon japim gui' na mit ba koi cham jim bopkonak suudai' ki'n sia ku mit tii ba ti jii'ndhak buiñor guch Xoi'kam, na pim sap ja'p jim aagit nam pu'ñi dhui jimia' buiñor guch Xoi'kam. Gu' ji no'm gu' pui' cham jî'xkat duduadii giop baapmiglia' gu koi'ñga'n, ¿jax ku pim ba' ja a'mkam jup jum bopkon? ³⁰ Gio aach nach tu a'ga gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, ¿jax kuch ba'p jich dhikoo'ñdhatu' nach nai' tu a'gim sia pui'ch chulhiiñat gammiji?

³¹ Jix maat japim dhoñ jaaduñ nam gammiji pix xiñ mu'aak ka' gu ja'tkam nabap tanoolh, ku gu' aañ jix bhai'ñ chaat ji na pim aapi'm ba ti jii'gi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ³² Gio bhammi dir Eepeso ñich jup tu daa ja bui gu ja'tkam jix bhaa'mnagim nam ja'p tu jim na gu gampix kam nam jix chu bhaa'mna'. Pur ja'p pix bak ba' sia kuñ jax jiñ bua, nam gu' pui' cham jî'xdha' giop duduadii baapmiglia' gu koi'ñga'n, dai ba' pui' pix bax bhaai' nam jax kai'chdha' gu ja'tkam nach pui' xi chu buimii nach jax ilhii'ñ na kapbhai' kam kii' dhi a'oo. Na gu' no't bam kajaa, cham tu' ka bhaai'n ka' gu tu' nach jax dhuñia'.

³³ Chaam tu' ji nar pui'ñ jaaduñ, cha'pim nai' pix ja jii'gi'ñdha' gu jai' jax nam kai'chdha'. Na gu' maaxik jir pui' na saak jax kai'ch maa'nnim

gu jaroi', na cham jir kii' no'ch ja bii'm jiiim gui' nam maakam ilhii'ñdha' gu tu', no'ñ gu' aañ tii' pui' ja'k ilhii'ñ na jax jir mi' pui', cham tu' ba' pui' ji chu buusnia' nañ jax tii' ilhii'ñdha'. ³⁴ Cha'pim kam ua'tulhi'ñdha'ñ jaaduñ. Jix bhai' pim xim ga'ngidhat mi' pui' xi jiiimda' na jax jir am, pui' pim ja'k mi' pui' xi jiiimda' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim jix bhai' jam jur bia'. Ja'p tu jim japim gu' jai' dhit na pim panaas pu cham maat gu Dios, pui' kuñ ba' pui' jam titda na pim ba' iam jix xi'irai mi' pui' ba jimia'.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo nam jax ja'k dud-uadii giop baapmigia' gu koi'ñga'n

³⁵ No' maadi' jaroi' ti tikka nam jax ba' ja'k ba jim duñia' gu koi'ñga'n nam pai' dhuuk duduadii ba ji baapmigia', no' gu' jax kai'ch na jax ba'r tu'm ka', no' maaxik gio tuuku' binkam jup bamgia' ka' ba' cham, ³⁶ jix ñaanbim kai'chdha' gu jaroi' no' pui' kai'ch, maaxik jix maati' gu' sia tu' na pix. Pui' na jax gu jaroi' no't ba ii gu jax chu'm kaichuk, bii'pi' dibaa' gu kaichuk na ba' mi' dhir takchai bhai' ba buusnia'. ³⁷ Gio bar jaagam ka' na bhai' ba buusnia', cham tu' kar kaichuk ka'. Na gu' gu kaichuk nax jai'ch, jai'r ka'kbulhik, jai'r gai chø'tøb ja'p na jax gu tiriik. ³⁸ Na gu' gu Dios pix pu chu'm jup duñia' jax ña tu'm jix aa'nda' na buusnia', sia moo nar jax chu'm kaichuk ka' git, dai na pu chu'm tu jaa'nka' na jax chu'm aagix na ba' bhaan jix maati' ka' na dhi'r di' gu jax chu'm na mim ixia'. ³⁹ Gio pui' na jax gu tu' nam jix chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n, na gu' cham tu' maa'n nam jax chu'm bii'x. Aach nach jir ja'tkam, cham tu' pu chu'm ich nam jax

chu'm gu sasoi' gio gu gampix kam nam jix chu jai'ch. Sia gu boptop jir maakam tu'm am gio gu u'ji'. ⁴⁰ Ba'x dhaam ja'k pu chu'm jup jix chu jai'ch am nam jax chu'm jix chu jai'ch ya' dhi oi'ñga'n, dai nam pu chu'm ki'n a'bhartudhix na jax chu'm jix aa' gu Dios nam jix jai'ch ka' gux dhaam kam, ja'p nam jax chu'm ki'n jup a'bhartudhix gui' nam ya' dhi oi'ñga'n jix chu jai'ch. ⁴¹ Gio biix ji'ma'n jir maakam tu'm am, pui' na jax gu tanoolh na gu' cham tu' pu chu'm jup tu tonni'ñ na jax chu'm tu tonni'ñ gu masaa'n, gio gu chiichia' maakam tu'm jup mimiimda' am, sia ji gu' diilh dai chiichia' biix aixim tu'm xi mimiimda' am jai'. ⁴² Pu'ñi ba'm duñia' am gu koi'ñga'n jano' na pai' dhuuk jum aaya' nam gio duduadiip baapmigia'. Di'baa' dho dhich chutku' nam pai' dhuuk jich yaaspa'. Gu' ji na gu' nach pai' dhuuk duduadii giop baapmigia', cham tu' ka ti di'nbarda' ich, nach gu' cham tu' kar tu ko'dam ka'. ⁴³ Gio gu' na pai' dhuuk di'baa' guch chutku', jix buam tu'm jup jum duñia', gu' ji nam gu'x a'bhax jup jim dui ba bubuakia' jano' na pai' dhuuk jum aaya' nam giop duduadhia', ba' cham ji'xkat ka ko'ya' am. ⁴⁴ Jir bakaax ka' dhich chutku' nam pai' dhuuk jich yaaspa', gu' ji nach gu' dai ii'mda' pix ba bubuakia' jano' na pai' dhuuk jum aaya' nach gio duduadiip baapmigia'. Jix jai'ch am gu' gu tutku' ii'mda' bhaan, ja'p na jax ya' bakaax bhaan nam jix jai'ch.

⁴⁵ Jup jum kai'ch gu ñio'ki'ñ gu Dios maa'n kap na mit pai' tu ua'nak gu bijik dir kam nat sap bhai' ji dhua gu biip'i' kam maa'nkam nat ba jai'chdir na ba' mi' dhir ya' bar kiokam ka' dhi oi'ñga'n bhaan, ba' dhi' gu jano' kam Adaan na aagit jup

kai'ch. Ba' gu jumai Adaan nat xib ya'p ai, nar dhi' p̄ix guch Xoi'kam, ii'mda'p jum duu nach ba' aach pu chu'm jup jich dhuñia' ip. ⁴⁶ Ba' dhi' ja'pnir jum duukam: B̄ipi'ch ya' xi oipim̄i bakaax bhaan nach ba' gatuuk ii'mda' bap jich dhuñia'. ⁴⁷ Na gu' gu b̄ipi' kam maa'nkam dib̄ir p̄ix jup duñiix, gu' gu jumai nat ya'p ai gatuuk, jir jix dhaam kam. ⁴⁸ Gio b̄ix na ji'k tu'x chu jai'ch dhi oi'ñga'n bhaan jir tu pu chu'm na jax chu'm gu maa'nkam gui' nat b̄ipi' jai'chd̄ir ya' dhi oi'ñga'n. Gio gui' na ji'k tu'p jix chu jai'ch jix dhaam ja'k, jir tu pu chu'm ip na jax chu'm gui' nax dhaam d̄ir jim. ⁴⁹ Ba' pui' nach jax jir tu'm xib na jax gu maa'nkam gui' nat b̄ipi' jai'chd̄ir, gatuuk jach pu chu'm jup jich dhuñia' ip na jax chu'm gui' nat jix dhaam d̄ir ya' ai.

⁵⁰ Ja'pniñ kai'ñkam jup jam t̄tdañ jaaduñ nach cham tu' pu chu'm jimia' buiñor gu Dios na pai' d̄ir jir ḡ'kam nach jax chu'm ya' oipo xib, cham tu' b̄inkam dhich bakxi' ni dhich a'oo. ⁵¹ Kani nañ xi jam aa'ñdha' na jax ja'k tu duñia' gu Dios gatuuk, gui' p̄ix pui'ñ jurtu'n nañ ba' aañ ya' d̄ir jup jam aagi'ñdha', cham jaroi' jumaix maat gu dhi' pui': Na aach nach ji'k ti j̄igi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, cham tu' b̄ix ko'iix ka' ich jano' na pai' dhuuk jum aaya' nam gio duduadiip baapmigia' gu koi'ñga'n, kuch ji gu' b̄ix maa'n jimdam maakam tu'm jup jich dhuñia' ji, ⁵² ja'p na jax nach maa'nnim kupi-ogia'. Jano' na maa'nnim p̄ix ba tum kuichdha'x dhaam d̄ir, duduadii bhai' ji baapmigia' am b̄ix gui' nam ko'iix ka', ba' dai gui' nach ji'k duduaka' nach ti j̄igi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam, jotmoda' maakam tu'm jup jich dhuñia' ich. ⁵³ Gu Dios p̄ix d̄ilh jai'p ja duñia' dhich chutku' nam xib kar tu

ko'dam, gio nam kar ti di'nbadam, pu chu'm jup ja duñia' nam jax chu'm cham ji'xkat ka ko'ya', nam pu gammiji pu ba duduaka'. ⁵⁴ Ba' jano' nach pai' dhuuk pui' bach dhuñia', bam aaya' gu tanoolh na pai' dhuuk tu aagit jup kai'ch maadit gu bijik dir kam maa'n kap nat pai' ja'pni tu ua'nak: “Ampix ma'iich jamit gu muuki', pu cham pai' ka matgir ba'. ⁵⁵ ¿Paa pich ba' ja'k jax jum duu xib Muuki' nap kar gø'kam kat? ¿Jum iikchulh jamit aa gui' nap ki'n ka tu koo'ndat?” ⁵⁶ Gu ua'tulhdhara' pix ki'n tu koo'n gu muuki', ba' gu ua'tulhdhara' dhi' bhaan jup tu da'ngi na ji'k jax tu aagix nam tui'ñgit mi' pui' jiiimda' gu ja'tkam. ⁵⁷ Gu' ji na gu' gu Dios jir jix bhai'kam jich bui, aañ taxchaabgi'ñ, nat gu' gui' pix pui' tu duu nach bhaankam guch Xoi'kam tu' pix bia' gu muuki'.

⁵⁸ Ba' mi' pim pui' xi jiiimda' aapi'm jiñ jaaduñ na jax jix aa' guch Xoi'kam. Jix io'm japim bhaankam xi chu juanda', cham tu'r ja'ppix ka' gu' buiñor gu Dios gu tu' na pim jax buada'.

16

Na pui' ba ja tiiida' gu Paablo nam jumpada' gu tuumiñ

¹ Ba' ja'p jañ jup xi jam tiiidam jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, na pim jumpada' gu tuumiñ na pim ja makia' gu jai' nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam gui' nam Jerusaleen oi'dha'. Pui' pim ja'k duñia' nañ jax ja aagi'ñ gu jai' nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam nam ji'kchi kap jum jumpadat jup tu daan na ji'x Galaasia bhaan bi-pio' gu dibir. ² Nabap tumiñku ta'm japim ji'k bi'aidha' gu jam mai'chik na pim ba' ampik mui'

ba jumpada' na pim ba' cham kia'pix bha ja'p bam tataanda' jano' nañ pai' dhuuk bhammi aaya' nañ mu jam tii'mira'. ³ Aañ ba' diilh bhai' dhir tu ja ua'ñdhai ja makia' gu jaroi' na pim ja aa'nda' nam mu jimia' Jerusaleen nam ja do'ñchi'ñpu'. ⁴ Piam ku pim gu' jax kai'ch nañ aañ mu jimia', aañ dho mui'p jimia', dai nañ gu' pui'pix jup jix aa' nam ji'k jiñ oidha' bhai' dhir nach ba' maap. Diilh japim xi ja aa'nda' gu jaroi' nam jiñ oidha'.

Na ba ja aagi'ñdha' gu Paablo na pai' jax bhüya' na pai' dhuuk mui' ji jimia'

⁵ Nañ pai' dhuuk mui' ji jimia' nañ mu jam tii'mira', bhai' dhir ja'p jañ bhüya' na pai' Masedonia bhaan bipio' gu dibüir nañ ba' bhai' dhir ja'k ba aaya'. ⁶ Cham maat iñ no'ñ bhai' dhir jam buisaidha' gux jüp na ba miamlhim, ka'ñ ji ba' gu' jotmoda' pix bhai' xi øøji jam bui maakam ja'k jup bhüya'. Ba' aañ pui'p jam titda na pim pui'p jiñ palhbuidha' gu tu' nañ ki'n bhai' dhir jimia' pai' na ja'k jum aa'nda'. ⁷ Tii dho cham aa' iñ nañ xib bhai' pix jup ba buusnichgida', gu' ji na gu' diilh jix maat gu Dios, iam git pui' ti'ya' nañ ji'k bhai' xi jam juruuñxidhai. ⁸ Dai ya' Eepesoñ ya' ka xi juruuñdha', ya' buisaidha' iñ bhaan Pentekostees ta'm. ⁹ Ya'ñ ka xi chu a'ga ya' oirit gu ñio'ki'ñ guch Xoi'kam na kapbhai' kar joidham. Jix chaat iñ jiñ jur am bhaan nam mui' ka ti jii'ñdha', sia kum gu' jai' dhit xiñ bhaamki'ñ.

¹⁰ No't bhai' ba ji buus jam bui gu Timoteo, jix bhai' pim duñia' na ba' cham tu' bhaan jax jum aa'nda', pui' bhaankam jup tu juan gu' guch Xoi'kam ja'p na jax aañ. ¹¹ Biix pix japim jix bhai'

duñia' aapi'm na pim bhai' oi'dha' na pim ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. Xi palhbuidha' pim ip gu tu' na ki'n bhañ chü'mira' ja biim gu jai'ch Xoi'kam jügi'ñdham, aañ gu' ya' dir nira.

¹² Tiiñ soi' titda gu Apoolos na pui'p jir jich jaduñ guch Xoi'kam bhaan na ji'k ja baidhai guch Xoi'kam jügi'ñdham mui'p jam ti'mira', gu' ji na gu' sap cham jax jix bhaai', ku gu' sap mu jimia' ji pai' na duuk jix bhaai'n ka'.

Na ba ja tabuimgidha' gu Paablo

¹³ Mi' pim pui' xi jiidma' na jax jix aa' guch Xoi'kam, gammiji pim tu' silhkam buiñor ti jü'ñdhat. Cha'pim jum o'jolhi'ñdha', ni ku pim cham tu' bhaan jum tukgi'ñka' gu tu' na pu cham tu' mi nini'ñ. ¹⁴ Gio na pim pai' dhuuk jix bhai' ja buada' gu jai', tu' silhkam ki'n japim jix ja joi'mdat jix bhai' ja buada'.

¹⁵ Jiñ jaaduñ jich Xoi'kam bhaan, aapi'm jix maat nat gu Esteepanas ja biim gui' nam maap jir jum oi'dhagam biipi' ti jü'ñ jamit na jax jum kai'ch gux bhai'm kai'chdham ñio'ki'ñ guch Xoi'kam, pu cham jai'x jai'ch ka' am jano' nam pui'p ti jügi'ñdha' buiñor guch Xoi'kam na ji'x Akaaya bhaan bipio' gu dibir. Xib ba' dai nam bixchu' pix ki'n ja palhbui'ñ gu jai' nam pui'p ti jügi'ñ buiñor guch Xoi'kam. ¹⁶ Pu'ñi pim jup xi chu duñia' aapi'm na jax gui' am, gam na pim jax ja ni'ñ sia gu jai' nam pu'ñi bhaankam tu juan gu Dios. ¹⁷ Jix bhai'ñ ilh jañich na mit ya' xiñ eek gu Esteepanas gio gu Portunaatu gio gu Akaiku, na mit gu' jam a'mkam jiñ gu'ngux. ¹⁸ Bix aixim bhaan jiñ gu'ngux jamit, ja'p na pim jax ja'k jiñ gu'nguxdha'

git no' pim dñlh bha jimia'. Jix io'm japim jix bhai' ja buada' gui' nam pu'ñi tu gu'nguxi'ñdha'.

¹⁹ Ya' dir mu jam ñio'ki'ñ am guch Xoi'kam jügi'ñdham nam ji'kchi kap maap jum jumpadat tu daan ya' na ji'x Aasia dib#r bhaan bipio'. Sia mu jam ñio'ki'ñ gu Akiila gio gu Priiska, gam gui' nam ji'k ja bñim maap tu daan ja ki'aam. ²⁰ Bñx jam ya' dir mu jam ñio'ki'ñ guch Xoi'kam jügi'ñdham. Gammiji pim xim ñiñio'kdhat ip aapi'm dñlh, pui' pim ja'k jum ñiñio'ki'ñdha' na jax ja'k bhaan jix maati' ka' na pim xim ja joi'gi'n.

²¹ Ba' dñlh jiñ ñob ki'n jañ palh#p ya'p xi chu jam ua'ñxidha' aañ Paablo nañ bhaan jam tabuingidha'.

²² No' jaroi' maadit cham soi'm ðldhat daan guch Xoi'kam, aañ pu kai'ch na cham bhai' tu jimia' dhi' dhi jaduun, gamimmi tulhiñchuda' gu Dios. Ba' aañ ya' dir pum titda aapi' Gø'kam jich Xoi'kam nap jootom gio bhai'p xi jimda' git.

²³ Ba' guch Xoi'kam pix gammiji jam a'm ti niidhidha' bñx ji'ma'n. ²⁴ Aañ pu gammiji xi jam joi'gi'nda' bhaankam guch Xoi'kam, sia pik nar pai' dhuuk ka' git.

Ja'pni daipu'.

**Gu ñio'ki'ñ gu Dios na bhaan tu a'ga guch
xoi'kam
New Testament in Tepehuan, Southeastern
(MX:stp:Tepehuan, Southeastern)**

copyright © 2007 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Tepehuan, Southeastern

Translation by: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Tepehuán del sureste [stp], Mexico

Copyright Information

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Tepehuan, Southeastern

© 2007, Wycliffe Bible Translators, Inc.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2016-05-05

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022

0f8d31b9-5dd5-5a02-bb46-c2fd0a544e81